

arkeologi

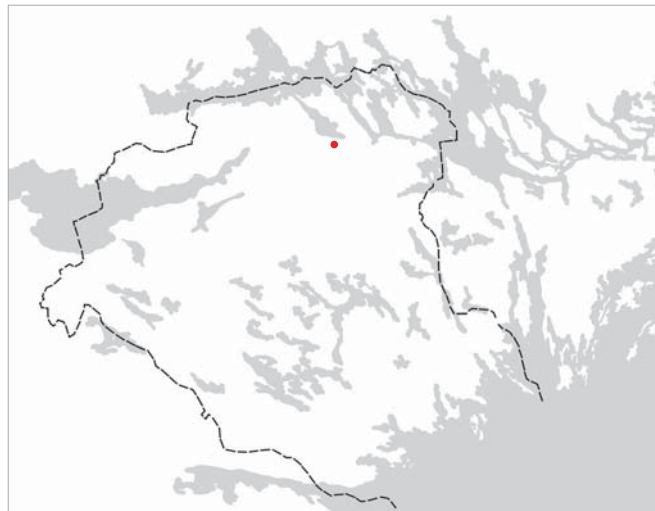
Dokumentation & Särskild undersökning

Grav & Bebyggelse

Yngre bronsålder & Äldre järnålder

Fornlämningarna Härad 12:1 & 127:1, Härads-Kumla 2:9, Härads socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Lars Norberg

En del av
Landstinget Sörmland

Arkeologiska meddelanden 2015:02

Dokumentation & Särskild undersökning

Grav & Bebyggelse

Yngre bronsålder & Äldre järnålder

Fornlämningarna Härad 12:1 & 127:1, Härads-Kumla 2:9, Härads socken,
Strängnäs kommun, Södermanlands län.

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands museum har genomfört en dokumentation av fornlämningsområdet till Härad 12:1 (Yta 1), samt en särskild (arkeologisk) undersökning av en närbelägen nyupptäckt fornlämning (Yta 2). Insatserna genomfördes inom vad som senare registrerats som ett bevakningsobjekt, Härad 127:1, beläget inom fastigheten Härads-Kumla 2:9, Härads socken, Strängnäs kommun i Södermanlands län.

Yta 1, som låg relativt nära det sedan tidigare registrerade gravfältet (Härad 12:1) skadades i samband schaktning inför en planerad nybyggnation av ett enfamiljshus. För att undvika ytterligare skador anvisade länsstyrelsen en alternativ plats (Yta 2). Även där kunde fornlämning konstateras i form av en nyupptäckt boplats. Med anledning av detta ställde Länsstyrelsen i Södermanlands län krav på att en särskild (arkeologisk undersökning) skulle genomföras innan området kunde bebyggas.

Inom Yta 1 fanns en stensamling, vilken tolkades som en grav daterad till järnålder. Graven kan ses i relation till det närbelägna gravfältet Härad 12:1. För att bedöma skadornas omfattning grävdes därtill ett antal provrutor inom området, varvid en tidigare okänd boplats kunde konstateras. I rutorna påträffades kulturlager samt skärvig sten tillsammans med fynd i form av keramik, malstenslöpare och en ringformig pärla etc. Det är inte osannolikt att rester av fler gravar kan förekomma under mark.

Inom Yta 2 påträffades ett drygt hundratal boplatsanläggningar. Majoriteten utgjordes av stolphål och störhål, varur tre treskeppiga huskonstruktioner kunde urskiljas. Utöver det dokumenterades nedgrävningar, härdar, en kokgrop, en härdgrop, en skärvestenspackning och en del av ett kulturlager.

Sammanlagt har 100 fyndposter registrerats. Fynden utgjordes av bland annat keramik, en vävtyngd, flintfragment, en malstenslöpare, slipstenar och järnslag. Med utgångspunkt i fyndmaterialet och fyra utförda ¹⁴C-analyser kunde två bebyggelsefaser inom Yta 2 fastställas. Två av byggnaderna daterades till yngre bronsålder, medan en daterades till romersk järnålder/folkvandringstid.

Grafisk form och layout: Lars Norberg.

Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.

Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2015

ISSN 1402-9650

© 2015 Sörmlands museum

Nyköping 2015

Beställningar kan göras hos:

Landstinget Sörmland

Kultur & utbildning Sörmland

SÖRMLANDS MUSEUM

Box 314, S-611 26 Nyköping

arkeologi@dll.se

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Naturvetenskapliga analyser

Landskap 6

Natur

Kultur

Resultat 9

Yta 1 - områdesbeskrivning

Provrutor

A1 - Stensamling

Tolkning & skadestatus

Yta 2 - områdesbeskrivning

Anläggningar & kulturlager

Husbeskrivningar

Fyndmaterial

Dateringar

Avslutande diskussion 22

Referenser 23

Administrativa uppgifter 23

Bilagor 24

1. Anläggningsregister, Yta 2

2. Fyndregister

3. Vedartsanalys

4. ¹⁴C-analys

5. Schaktplan, Yta 1. Skala 1:200

6. Schaktplan, Yta 2. Skala 1:200

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har under perioden 040426-040514 genomfört en dokumentation i form av en mindre provundersökning inom fornlämningsområdet till Härad 12:1. Under samma period genomfördes även en särskild (arkeologisk) undersökning av delar av ytterligare en nyupptäckt fornlämning belägen strax intill.

Insatserna genomfördes inom vad som senare kom att registreras som ett bevakningsobjekt, Härad 127:1, belägen inom fastigheten Härads-Kumla 2:9, Härads socken, Strängnäs kommun i Södermanlands län (figur 3 & 4). I följande text kommer dock de bägge fornlämningslokalerna att benämnas Yta 1 och Yta 2 (figur 6).

Skadorna inom Yta 1, som låg relativt nära det sedan tidigare registrerade gravfältet (Härad 12:1), hade uppkommit i samband schaktning efter en avslutad förrättning, där lantmäterimyndigheten beslutat om en avstyckning inför nybyggnation av ett enfamiljshus. Sökanden hade inför arbetet erhållit preliminärt bygglov av Strängnäs kommun för byggnationen. I och med att lantmäteriet tillställde länsstyrelsen förrättningen för godkännande överklagade de senare lantmäterimyndighetens beslut.

Yta 2 anvisades därefter av länsstyrelsen under hösten 2003 som ny plats för byggnation. I samband med det upptogs tre provschakt av länsstyrelsen i syfte att kontrollera eventuell fornlämningsförekomst. Då en sådan kunde bekräftas, i form av en tidigare okänd boplat, ställde Länsstyrelsen i Södermanlands län krav på att en särskild (arkeologisk) undersökning enligt 2 kap 13 §, lagen (1988:950) om kulturminnen mm (KML) skulle genomföras innan området kunde bebyggas.

Kostnaden för dokumentation och provundersökning av Yta 1 betalades av Strängnäs kommun. Den yta som omfattades uppgick till en storlek om 888 m². Kostnaden för undersökningen av Yta 2, som uppgick till 1546 m², betalades av staten genom Riksantikvarieämbetet. Detta eftersom företagaren, enligt dåvarande 2 kap. 14§ Lagen (1988:950) om kulturminnen mm (KML), inte svarade för kostnaden för särskild (arkeologisk) undersökning av fornlämning som tidigare ej varit känd. Sökanden Torbjörn Stening stod för maskinkostnaden.

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kapitlet 13§ i Lagen (1988:950) om kulturminnen mm. (1st dnr: 431-11739-2003).

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg. I fältarbetet deltog även Patrik Gustafsson och Ingeborg Svensson. Samtliga är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum. I fält deltog också praktikant Francisco De Leon Quinonez.

Syfte & metod

Syfte

Eftersom skadorna på Yta 1 uppkommit i anslutning till fornlämningsområdet för Härad 12:1, där inga synliga gravkonstruktioner kunde identifieras, var syftet med dokumentationen och provundersökningen att bedöma omfattningen av skadorna samt att klargöra områdets status.

Syftet med undersökningen inom Yta 2 var att tillvarata information gällande boplatsens anläggningsintensitet, anläggningstyper, inre struktur, datering, samt eventuella förekomster av kulturlager.

Med utgångspunkt i syftet för Yta 2 ställdes följande frågor:

- Finns ytterligare anläggningar inom den aktuella undersökningsytan?
- Vilka typer av anläggningar finns representerade inom undersökningsytan?
- Finns det tydliga strukturer i området, till exempel spår av huskonstruktioner etc.
- Vilken eller vilka tidsperioder omfattar de påträffade anläggningarna/strukturerna?

Metod

Yta 1. Den tidigare schaktade ytan grovrensades varefter sammanlagt åtta meterstora provrutor undersöktes. En synlig stenansamling i området rensades för hand. Rutor och anläggning beskrevs i text samt dokumenterades analogt på ritfilm i skala 1:20. Påträffade fynd mättes in digitalt med totalstation. Arbetet dokumenterades med digital kamera.

Undersökta rutor återställdes efter avslutat arbete, tillsammans med ett djupschakt som öppnats i samband med den inledande exploateringen.

Yta 2. Undersökningsytan banades av med grävmaskin utom ett 10-12 meter brett stråk längst i öster. Området här skulle fyllas ut inför byggnationen och täcktes därför med fiberduk enligt länsstyrelsens anvisningar. Därefter rensades den undersökningsområdet för hand och identifierade anläggningar markerades ut.

Eftersom boplatsens omfattning, utbredning samt kvalitet var oklar inför undersökningen gjordes ett antal prioriteringar. Anläggningar ingående i identifierbara strukturer, till exempelvis huskonstruktioner, undersöktes till sin helhet, medan anläggningar som inte kunde knytas till identifierbara strukturer undersöktes till hälften. Ett kulturlager undersöktes partiellt genom rutgrävning. Rutorna samt fyllningen i delar av anläggningarna vattensållades. Insatserna syftade till att identifiera anläggningar och kulturlager, karakterisera eventuella strukturer samt fastställa boplatsens datering.

Samtliga anläggningar, kulturlager och provrutor mättes in i plan med totalstation. Undersökta anläggningar dokumenterades också för hand i plan och profil i skala 1:20. Dokumentationen utfördes på ritfilm jämte anläggningsbeskrivningar. Ett representativt urval av anläggningar och ytor dokumenterades med digitalkamera.

Naturvetenskapliga analyser

De naturvetenskapliga metoder som har använts är vedartsanalys och ¹⁴C-analys.

Vedartanalysen utfördes av Erik Danielsson på Vedlab (bilaga 3). Syftet var att identifiera träslag samt att minimera risken att ¹⁴C-datera träkol med hög egenålder. ¹⁴C-analysen utfördes av Göran Possnert på Ångströmlaboratoriet vid Uppsala universitet (bilaga 4). Analysen syftade till att tillsammans med fyndmaterialet skapa ett kronologiskt underlag för en diskussion angående fornlämnings tidsställning (Yta 2).

Landskap

Natur

Undersökningsområdet var på beläget på en flack naturlig terrass mellan 25 och 30 meter över havet, på gränsen mellan ett höglänt bergsparti, Höghällsberg, i väster och ett större uppodlat markområde i öster.

De relativt flacka och lågt belägna jordbruksmarkerna är uppdelade i två separata ådalgångar, varav Eksågsån

är den mest iögonfallande. Vattendraget rinner än i dag till delar i sin naturliga fåra och meandrar en bit längs E20 på sin väg mot nordväst och Sörfjärden. I norr bildar Sandbacksberget en naturlig barriär mot Mälaren, medan kuperad och höglänt skogsterräng avgränsar fullåkersbygden i öster och söder.

Kultur

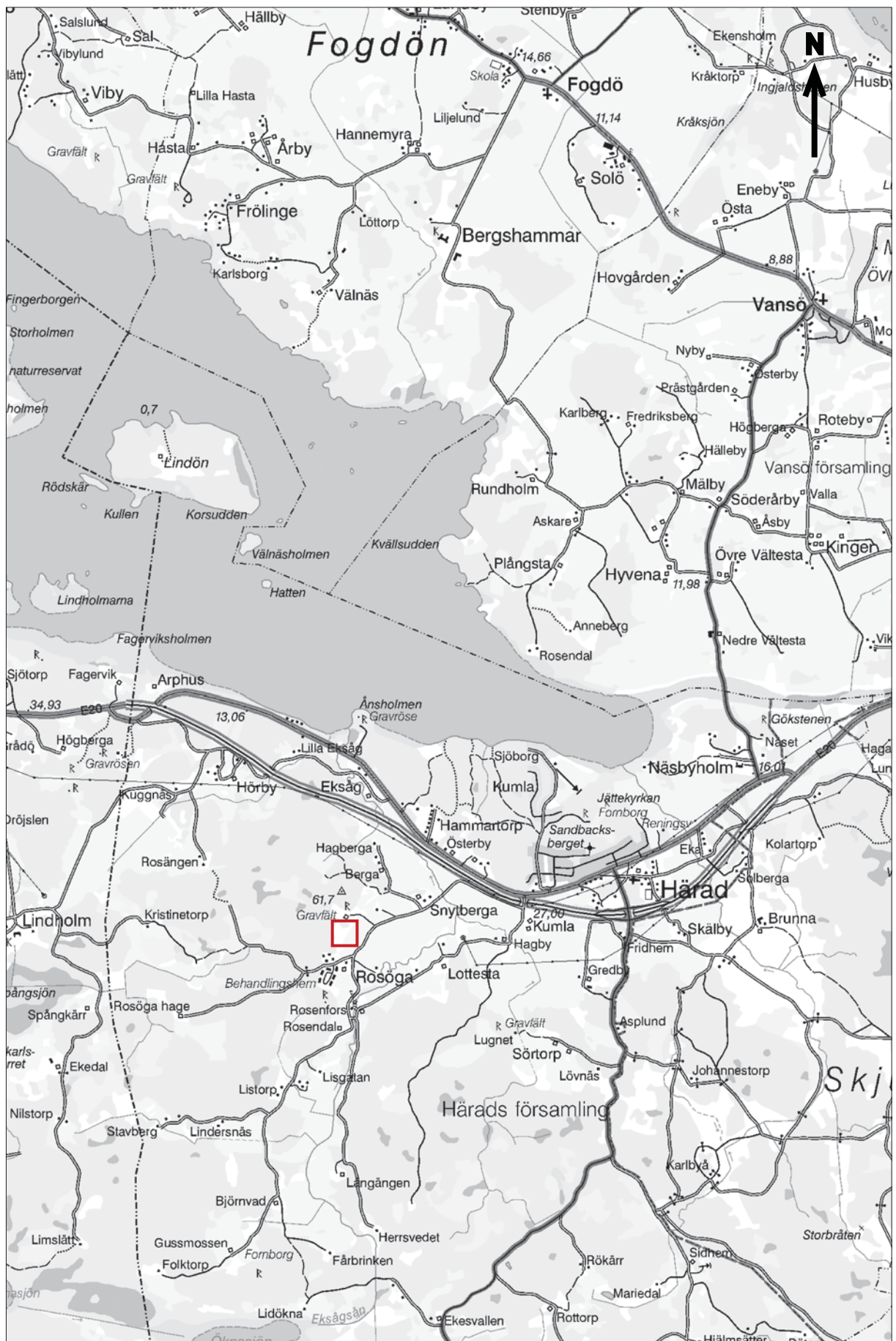
Strax intill undersökningsområdet finns en koncentration av framför allt gravmiljöer (figur 6). I slutningarna till Höghällsberg ligger bland annat ett gravfält om cirka 200 stensättningar (Härad 11:1). Alldeles i närheten finns också två mindre gravfält med högar, stensättningar och ett röse (Härad 12:1 & 62:1). Ytterligare gravfält ligger norr om bergspartiet (Härad 47:1 & 48:1), tillika en boplatz med skärvtenshögar och lösfynd av keramik som framkommit vid plöjning (Härad 49:1).

Ett flertal fornlämningsmiljöer i området har tidigare varit föremål för arkeologiska insatser. Omfattande undersökningar genomfördes i samband med utbyggnaden av E20 och Svealandsbanan, vilka löper från öst till väst genom de beskrivna dalgångarna. Här undersöktes under 90-talets början både gravmiljöer och rester av förhistorisk bebyggelse med en lång tidskontinuitet, från äldsta bronsålder till historisk tid (Norberg 2004).

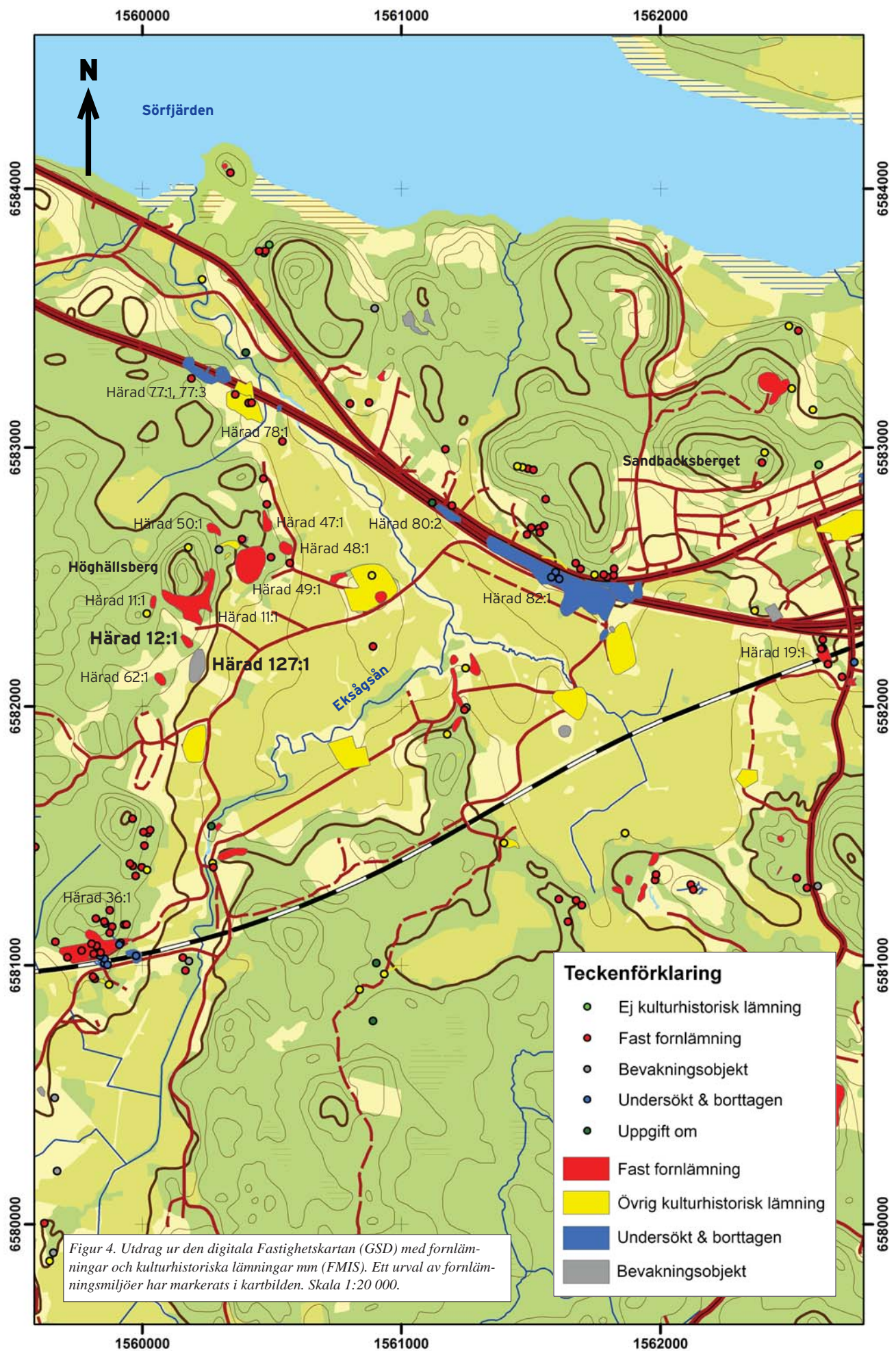
Av intresse i sammanhanget är bebyggelsekomplexet invid Rödbobacken beläget strax söder om Sandbacksberget (Härad 82:1 m.fl). Bronsåldersbebyggelsen utgjordes här av två treskeppiga långhus och ett fyrstolphus, vilka utifrån fyndmaterial, konstruktions-

Figur 2. Utsikt mot öster över Yta 2 efter avbanning. I bakgrunden skymtar Eksågsåns dalgång. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

Figur 3. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Strängnäs 10H NV med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 4. Utdrag ur den digitala Fastighetskartan (GSD) med fornlämningar och kulturhistoriska lämningar mm (FMIS). Ett urval av fornlämningsmiljöer har markerats i kartbilden. Skala 1:20 000.

detaljer och ¹⁴C-dateringar har kunnat knytas till äldre och mellersta bronsålder. I anslutning till bebyggelsen undersöktes också en skärvestenshög (Ericsson et al. 2000).

Österut, vid Fridhem, undersöktes en del av ett gravfält som bland annat omfattade ett röse, omarkerade gravar och stensättningar (Härad 19:1). Gravmiljön är som helhet daterad till bronsålder och äldre järnålder (Runcis 1996).

Ytterligare exempel på äldre bebyggelseskeden från området utgörs av ett cirka 50 meter långt hus vid Snytberga (Härad 80:2), det vill säga väster om Röd-bobacken. Huskonstruktionen, som har daterats till övergången mellan förromersk och romersk järnålder, har bedömts kunna innehålla två hushåll (Ekman & Neander 1994).

Längre västerut, vid Eksåg, finns spår från yngre bronsålder i form av gravar, samt härdar och skärvestensvallar från samma tid, men även rester av en huskonstruktion från äldre järnålder (Härad 77:1, 3 & 78:3. Dunér et al. 1998).

Åt söder finns ytterligare ett undersökt bronsålderskomplex som delundersöktes i samband med järnvägsbygget på 90-talet (Härad 36:1). Här finns ett omfattande område med boplatzlämningar och skärvestenshögar med mera. Dateringar från undersökningarna visar att platsen togs i bruk redan under den äldre bronsåldern (Ericson 2005).

Redan vid denna översiktliga genomgång märks att området haft en stark attraktionskraft under brons-

ålder, med en tydlig kontinuitet in i järnålderns äldre delar. Under tidsperioden utgjorde Eksågsån en del av en långsamt uppgrundande havsvik som stod i kontakt med Mälaren i norr. De flacka och näringsrika strandängarna runt omkring lämpade sig sannolikt väl för både bete och odling. Fornlämningsskeden kring de nuvarande ådalgångarna antyder en relativt hög befolkningkoncentration i området.

Resultat

Området för de arkeologiska insatserna var beläget på en flack sydostligt orienterad avsats, vilken utgjordes av igenlagd åkermark. Strax nordväst därom låg det ovan nämnda gravfältet Härad 12:1, vilket enligt FMIS utgörs av två högar och 13 runda stensättningar. Ingenting av de forn lämningar som berördes, avgränsades genom de aktuella insatserna.

Yta 1 - områdesbeskrivning

Området var beläget cirka 25 meter söder om Härad 12:1. Delar av ytan var delvis beväxt med buskar och sly. Inom de skadade partierna hade marken jämnats till och torven schaktats av under föregående år, innan arbetet stoppades. Återväxten av gräs och örter var därför relativt långt framskriden, och markskadorna framstod som förhållandevis ytliga.

Spritt i ytan syntes ställvisa förekomster av rundad och skärvig sten, delvis löst liggande. I schaktets västra del syntes delar av en mindre stensamling (figur 5). I öster hade ett djupschakt öppnats inför den planerade exploateringen år 2003.

Figur 5. Utsikt mot öster över Yta 1, före den arkeologiska insatsen. Centralt i bilden anas den skadade gravanläggningen (A1). Foto: Patrik Gustafsson 2004, Sörmlands museum.

Provrutor

Inom det skadade området öppnades sju meterstora rutor (R8-R14). Syftet med rutgrävningen var att fastställa fornlämningens karaktär samt bedöma skadornas omfattning. Rutornas placering bestämdes utifrån en bedömning av var ytan var som mest skadad i samband med den tidigare schaktningen.

Ruta 8. x6582198,250 y1560208,650 (SV) z+29,31

Under vegetationsskiktet vidtog ett cirka 0,15 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll en stenpackning bestående av skörbränd & skärvig sten samt en koncentration av bränd lera. Stenpackningen fick kvarligga, varför rutan ej grävdes i botten.

Fynd: Keramik (F90), bränt ben (F91).

Ruta 9. x6582202,500 y1560211,400 (SV) z+29,31

Under vegetationsskiktet vidtog ett cirka 0,10 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll en stenpackning bestående av skörbränd & skärvig sten. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: Facetterad malstenslöpare (F66), bränd lera (F67), keramik (F68), slipstensfragment av röd sandsten (F69).

Ruta 10. x6582191,100 y1560203,254 (SV) z+30,73

Under vegetationsskiktet vidtog ett upptill 0,35 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll enstaka kantiga och skärviga stenar samt bränd lera. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: -

Ruta 11. x6582194,050 y1560200,400 (SV) z+30,05

Under vegetationsskiktet vidtog ett upptill 0,35 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll enstaka kantiga och skärviga stenar samt bränd lera. Mot botten syntes en koncentration av sot och kol i rutans sydvästra hörn. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: En bit flinta (F97), keramik (F98), brända ben (F99) och bränd lera (F100).

Ruta 12. x6582200,650 y1560200,150 (SV) z+29,48

Under vegetationsskiktet vidtog ett cirka 0,20 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll enstaka kantiga och skärviga stenar samt bränd lera. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: Keramik (F93), bränd lera (F94), röd ringformig pärla av glasfluss (F95) och ett slagfragment (F96).

Ruta 13. 6582188,900 y1560190,300 (SV) z+28,97

Vegetationsskiktet var helt bortschaktat. Massorna utgjordes av ett cirka 0,15 meter tjockt lager av ljus gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Lagret innehöll enstaka kolpartiklar, bränd lera, samt kantiga och skärviga stenar. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: -

Ruta 14. x6582209,350 y1560198,000 (SV) z+29,39

Vegetationsskiktet var helt bortschaktat. Massorna utgjordes av ett 0,12 meter tjockt lager av mörk gråbrun, något humös lera med inslag av sandig silt. Ett fåtal kantiga och skärviga stenar. Undergrunden utgjordes av vitgrå siltig lera.

Fynd: Bränd lera (F100).

A1 - stensamling

Efter rensning framstod stensamlingen som en oregelbunden stenpackning i plan. Stenpackningen bestod av olikstora rundade och kantiga stenar, cirka 0,05-0,6 meter stora. Utöver det fanns ställvisa förekomster av skörbränd sten. Stenmaterialet i ytan var delvis löst liggande och hade rubbats, möjligen i samband med att området banades av år 2003. Runtom och mellan stenarna fanns ett lager av brun humös lera med inslag av sandig silt.

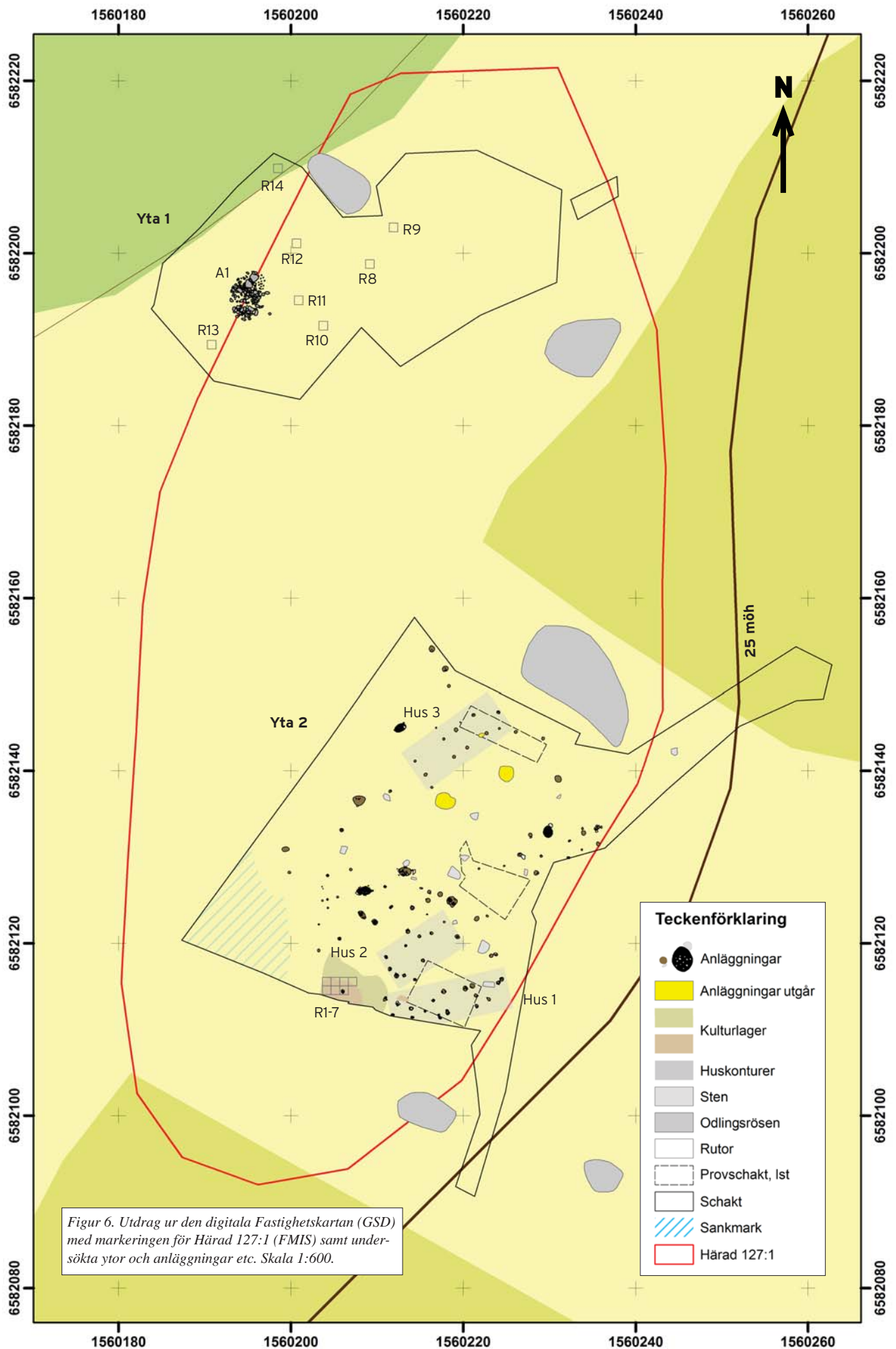
Vid rensning påträffades ett antal fynd av förhistorisk karaktär. Dessa utgjordes av ett flertal keramikfragment (F56 F58, F60, F62 & F64). Keramiken var relativt fragmenterad och allmän till sin karaktär. Godstjockleken varierade mellan 5 och 10 mm. Utöver keramik påträffades brända ben (F57 & F59), ett kamfragment ornerat med punktcirklar (F61) och ett slipstensfragment av granit (F63).

Tolkning & skadestatus

Med utgångspunkt i fyndmaterialet från stensamlingen ska denna troligen ses som delar av en förstörd grav (A1). Möjligen ska anläggningen, som med utgångspunkt i fynden kan dateras till järnålder, ses i relation till gravfältet Härad 12:1.

Det är oklart i vilken omfattning graven skadats i samband med schaktningen år 2003. Inga andra synliga gravar kunde identifieras vid den aktuella undersökningen. Det är dock inte osannolikt att spår av fler gravar kan förekomma under mark.

Resultatet av rutgrävningen indikerar att det i området också finns en sedan tidigare okänd fornlämning i form av en förhistorisk boplats av oklar ålder. Tolkningen antyds av det kulturpåverkade lager som framkom vid rutgrävningen, vilket bland annat innehöll bränd lera och skärvig sten. Det är oklart om samtliga fynd från rutorna (bilaga 2) ska knytas till boplatsen, alternativt

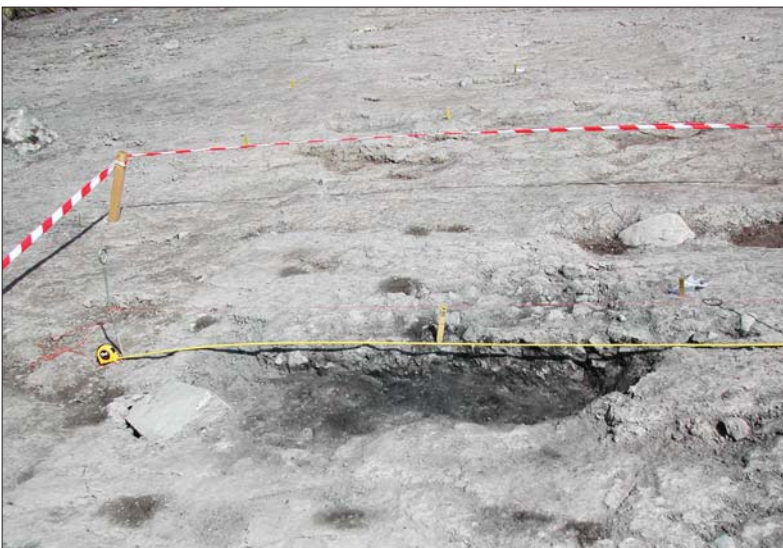
Figur 6. Utdrag ur den digitala Fastighetskartan (GSD) med markeringen för Härad 127:1 (FMIS) samt undersökta ytor och anläggningar etc. Skala 1:600.

Figur 7. Utsikt mot norr över Yta 2 och ett flertal undersökta anläggningar. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

Figur 8. En recent nedgrävning (A81), mot söder. Anläggningen var fylld med sprängsten, varav några med borrhål. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

Figur 9. Härden, A35, mot norr. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

ska ses i relation till ytterligare förstörda gravar som kan ha legat i området. Alternativen utesluter inte heller varandra. Fornlämningen är inte avgränsad till sin utbredning. Efter avslutat arbete återställdes området genom att samtliga rutor samt djupschaktet fylldes igen med överblivna massor, varefter marken jämnades till.

Yta 2 - områdesbeskrivning

Området utgjordes av en närmast plan yta i form av tidigare igenlagd åkermark. I norr fanns ett impediment med odlingssten beväxt med buskar och mindre träd (figur 7). Även i söder fanns ett par mindre odlingsrösen. I sydväst fanns en svacka och markytan var här påtagligt sank.

Anläggningar & kulturlager

Inom den avbanade ytan undersöktes sammanlagt 179 stycken anläggningar (bilaga 1). Av dessa bedömdes 78 stycken som ytliga mörkfärgningar eller recenta nedgrävningar varför de utgick. Det samlade antalet recenta nedgrävningar var blygsamt. I två fall noterades ett par större nedgrävningar med en fyllning av bland annat sprängsten (A81 & A148). En del av stenarna uppvisade tydliga borrhål. Troligen har man vid ett tidigare tillfälle röjt åkermarken från block och större sten, varefter man helt enkelt grävt ned det överblivna stenmaterialet (figur 8). Bortsett från det bedömdes själva fornlämningen som välbevarad och relativt opåverkad av senare tiders aktiviteter. Däremot har marken under historisk tid brukats som åker och man får förmoda att en hel del förhistoriska anläggningar, till exempel stolphål, ursprungligen varit betydligt djupare.

Majoriteten av anläggningarna utgjordes av stolphål och störhål. De resterande omfattade nedgrävningar, härdar, en kokgrop, en härdgrop, en skärvstenspackning och en del av ett kulturlager. Anläggningarna fördelade sig enligt följande:

Anläggningstyp	Antal
Stolphål	86
Störhål	2
Nedgrävningar	7
Härdar	2
Kokgrop	1
Härdgrop	1
Skärvstenspackning	1
Kulturlager	1
Summa:	101

Stolphål & störhål

Sammanlagt påträffades 86 stycken stolphål och 2 stycken störhål. Av dessa var 34 stycken utformade med en mer eller mindre tydlig stenskoning. Totalt kunde 41 stolphål relateras till tre identifierade byggnader (se nedan, *Husbeskrivningar*). Som helhet fördelade sig anläggningstypen till två huvudsakliga områden inom den undersökta ytan (figur 6). I norr kunde de flesta

knytas till Hus 3. I söder och sydost kunde ett flertal knytas till Hus 1 och 2 (se nedan). Utöver det fanns det runtom Hus 1 och 2 en mängd spridda stolphål som inte med säkerhet kunde knytas till specifika funktioner eller konstruktioner.

Nedgrävningar

De sju nedgrävningarna var relativt jämnt fördelade över ytan och ingick inte i några urskiljbara strukturer. Anläggningarna var ovala och rundade i plan och skiftade i storlek mellan 1,3 och 0,5 meter. Djupet varierade mellan 0,08 och 0,4 meter. I flera fall noterades inslag av enstaka skörbrända stenar, sot- och kolpartiklar samt bränd lera i fyllningen. Två av nedgrävningarna innehöll i stort sett uteslutande bränd lera (A151 & A153).

Härdar, härdgrop & kokgrop

Vad gäller anläggningskategorierna härd, härdgrop och kokgrop behövs ett förtydligande av hur begreppen har använts. En härd åsyftar en grund eldstad som innehåller kol och/eller sot samt ett eventuellt inslag av skärvsten. Anläggningen har en flack profil och ett djup som inte överstiger 0,25 meter. En härdgrop är däremot tydligt nedgrävd, med ett djup som överstiger 0,25 meter. Kokgropen är liksom härdgropen nedgrävd i markytan, men har till skillnad från härdgropen ett litet eller obetydligt inslag av sot och kol. Däremot innehåller kokgropen en stor mängd skärvig eller skörbränd sten.

Härden A35 låg centralt i undersökningsområdet (figur 9), strax nordväst om Hus 2. Här återfanns även kokgropen, A65. Bägge anläggningarna var belägna i vad som kan tolkas som en utomhusmiljö med en koncentration av anläggningar i form av spridda stolphål runtomkring. Härdgropen, A89, var belägen strax nordväst om Hus 3. Då anläggningarna inte är daterade kan inget säkert sägas om en samtidighet med huskonstruktionerna. Den andra härden, A139, var belägen i öster, i ett område med en mindre koncentration av intilliggande anläggningar.

Kulturlager & skärvsten

Strax väster om Hus 1 och 2 fanns ett cirka 8 x 4 meter stort oregelbundet kulturlager (A164). I söder begränsades lagret av gränsen för undersökningsområdet. Kulturlagret var mellan 0,1-0,15 meter tjockt och bestod av gråbrun, humös lera med inslag av silt, samt enstaka kantiga och skärviga stenar. Det tjockaste partiet, benämnt A54, syntes som en koncentration av mörkbrun siltig lera med inslag av humus, sot, kol. Här förekom också mer rikliga förekomster av skärvig och skörbränd sten. Inom ytan fanns två stolphål som var nedgrävda genom kulturlagret (A21 & A169). I lagret påträffades en koncentration av fynd i form av keramik, harts, och bränd lera (se *Fyndmaterial & bilaga 2*). Strax öster om A164 påträffades en mindre skärvstenspackning, A16, vilken överlagrade Hus 1. Eventuellt ska denna ses i relation till A54.

Husbeskrivningar

HUS 1

Objektet: Treskeppigt hus beläget cirka 25,6-25,8 meter över havet (ONO-VSV)

Yttre form: Rektangulär, minst 14,1 x 4,88 meter stort.

Vägg: -

Tak: 16 stolphål, varav fyra utgjorde säkra rester efter parställda stolpar (A1-A2, A3-A178), samt spår efter omstolpningar (A5-A6, A176-A178). Därutöver återfanns enstaka stolphål, vilka troligen ingått i ursprungliga bockpar (A6, A17, A171).

Bockbredd: 2,42-2,44 meter

Spannbredd: 3,40-3,50 meter

Takkonstruktion: Balanserad?

Stolphålmått (bockpar): Diameter i plan: 0,45-0,60 meter. Djup: Upp till 0,26 meter.

Fynd: En malstenslöpore (F40), eldslagningsflinta (F70) & en slipsten (F72, se bilaga 2).

Analys: Vedartsanalys: Prov nr 6 i stolphål A175, vilket resulterade i ek (bilaga 3). ¹⁴C-analys: Ua-24222 (bilaga 4).

Datering: Yngre bronsålder genom ¹⁴C-datering av kol från A175 (Ua-24222. 2780±40 BP, 1010-820 f. Kr, 95,4 %, kalibrerad ålder 2σ).

Övrigt: Byggnadsresterna var belägna i den sydöstra delen av undersökningsområdet. I nordväst låg resterna av Hus 2 och i väster fanns ett relativt omfattande kulturlager (A164).

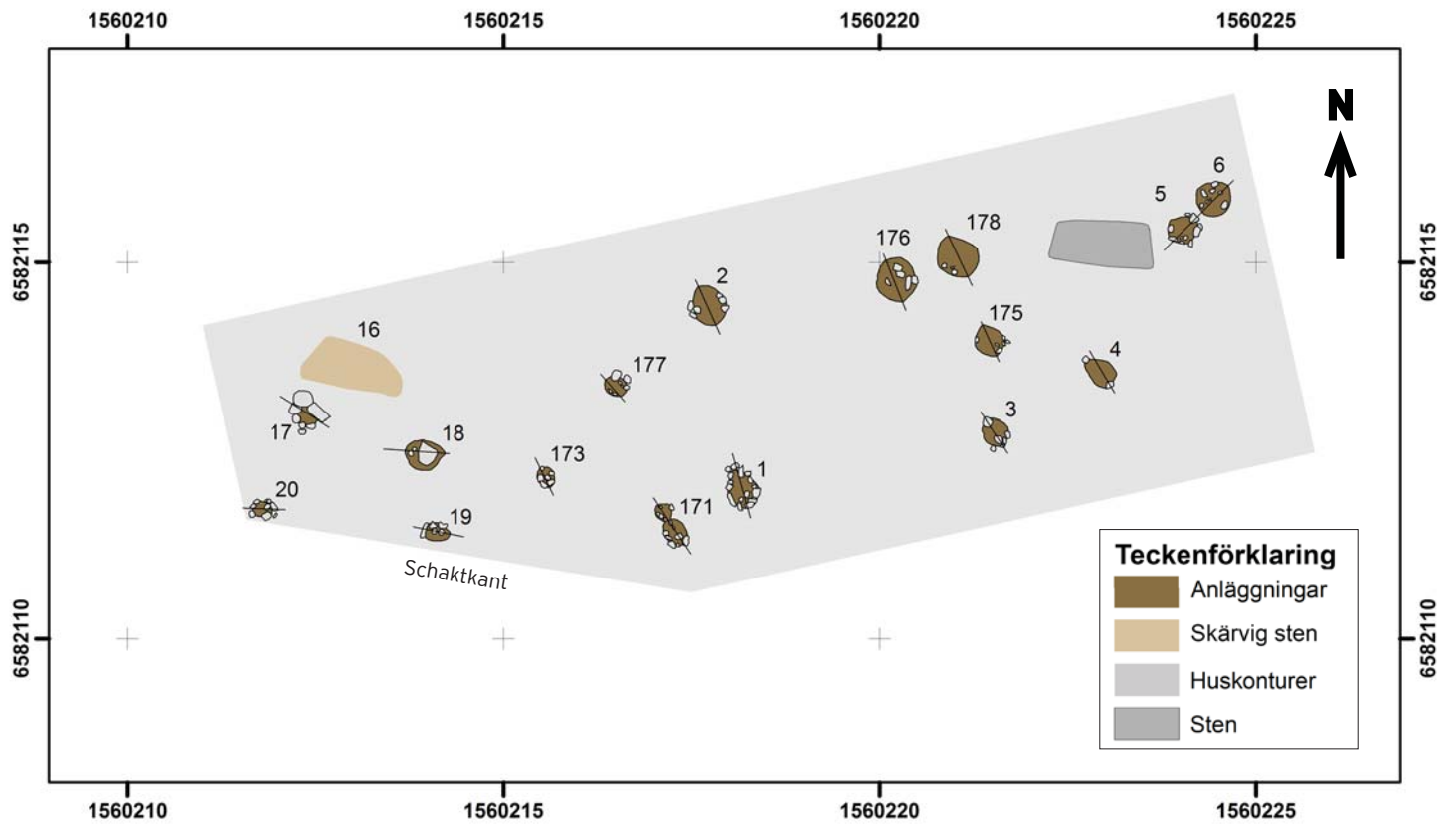
Inga ytterligare anläggningar påträffades runtom Hus 1 som kan ha ingått i en eventuell väggkonstruktion. Av den anledningen kan inget med säkerhet sägas om husets konstruktionstyp, det vill säga om huset har haft en balanserad eller en över- eller underbalanserad konstruktion (Göthberg 1995, s. 66). Möjligen talar dateringen för att huset har varit balanserat och att avståndet mellan bockparen har utgjort cirka 50 procent av husets ursprungliga bredd.

I anslutning till byggnadens sydvästra ände fanns ett centrerat stolphål (A20) som kan ha ingått i en avslutande gavelkonstruktion. Ingen liknande anläggning återfanns dock i den andra änden. Byggnadens utsträckning i längd är också mycket osäker med tanke på konstruktionens belägenhet i förhållande till den öppnade ytan (figur 6). Med andra ord kan delar av huset återfinnas utanför undersökningsområdet. Utöver den eventuella gavelstolpen påträffades ytterligare två stolphål med en centrerad position längs samma linje (A18, A175). Ett antal anläggningar låg mer oregelbundet i förhållande till övriga, varför funktion och kontext är något oklar.

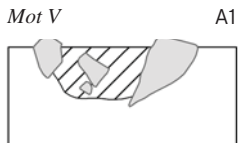
Inom byggnadens utbredning var markytan svagt infiltrerad av en rödbrun siltig lera, vilken kontrasterade mot den omgivande undergrunden som utgjordes av grågul lera (figur 10). Möjligen är detta rester efter förmultnade byggnadsrester eller spår av aktiviteter från husets användningstid. Ingen interiör eldstad kunde identifieras. I väster fanns en mindre yta med skärvig och skörbränd sten (A16) och i öster fanns ett större markfast stenblock med en relativt platt snedställd översida.

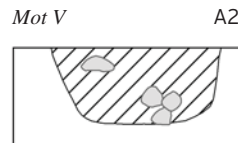
Figur 10. Hus 1. Säkerställda bockpar (A3-A178 & A1-A2) uppstolpade efter undersökning. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

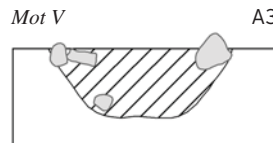
x6582111,611
y1560218,283
z+25,73
Mot V

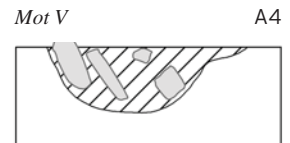
x6582114,038
y1560217,880
z+25,77
Mot V

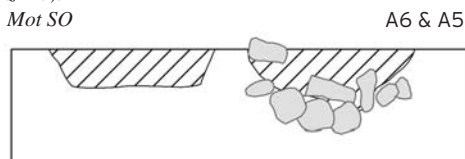
x6582112,467
y1560221,346
z+25,71
Mot V

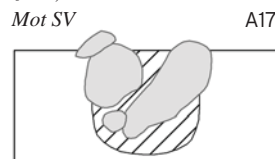
x6582113,260
y1560223,122
z+25,72
Mot V

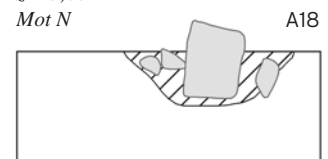
x6582116,096
y1560224,708
z+25,71
Mot SO

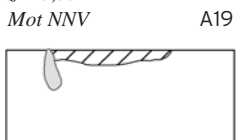
x6582112,811
y1560212,680
z+25,77
Mot SV

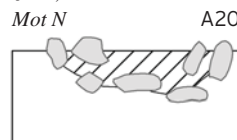
x6582112,524
y1560213,407
z+25,66
Mot N

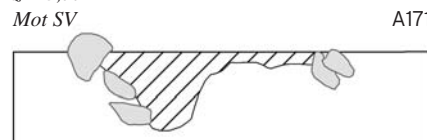
x6582111,490
y1560213,798
z+25,75
Mot NNV

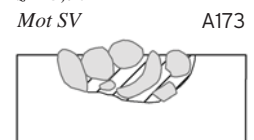
x6582111,742
y1560211,530
z+25,77
Mot N

x6582111,130
y1560216,994
z+25,77
Mot SV

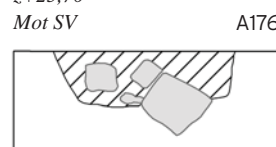
x6582111,908
y1560215,663
z+25,76
Mot SV

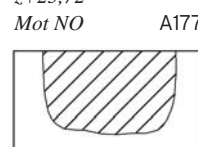
x6582113,680
y1560221,587
z+25,75
Mot SV

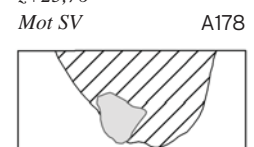
x6582114,360
y1560220,348
z+25,70
Mot SV

x6582113,512
y1560216,286
z+25,72
Mot NO

x6582114,692
y1560221,226
z+25,76
Mot SV

HUS 2

Objektet: Treskeppigt hus beläget cirka 25,8-26 meter över havet (NO-SV)

Yttre form: Rektangulär, minst 9,3 x 5,0 meter stort.

Vägg: A15, A29?

Tak: 12 stolphål, varav sex utgjorde mer eller mindre säkra rester efter parställda stolpar (A25-26, A14-167, A9-10), samt spår efter omstolpningar (A165). Därutöver återfanns enstaka stolphål, vilka troligen ingått i ursprungliga bockpar (A11, A30).

Bockbredd: 2,35-2,6 meter

Spannbredd: 1,9-3,3 meter

Takkonstruktion: Balanserad?

Stolphålmått (bockpar): Diameter i plan: 0,26-0,53 meter. Djup: Upp till 0,26 meter.

Fynd: En slipsten (F16) & keramik (F17, bilaga 2).

Analys: Vedartsanalys: Prov nr 1 i stolphål A14 (figur 11), vilket resulterade i tall (bilaga 3). ¹⁴C-analys: Ua-24219. Prov nr 2 i stolphål A29, vilket resulterade i tall och ek. ¹⁴C-analysen utfördes på tall: Ua-24220 (bilaga 4).

Datering: Yngre bronsålder genom ¹⁴C-datering av kol från A14 (Ua-24219. 2555±45 BP, 820-510 f. Kr, 95,4 %, kalibrerad ålder 2σ). ¹⁴C-dateringen av kol från A29 gav en datering till yngre bronsålder (Ua-24220. 2610±40 BP, 900-550 f. Kr, 95,4 %, kalibrerad ålder 2σ).

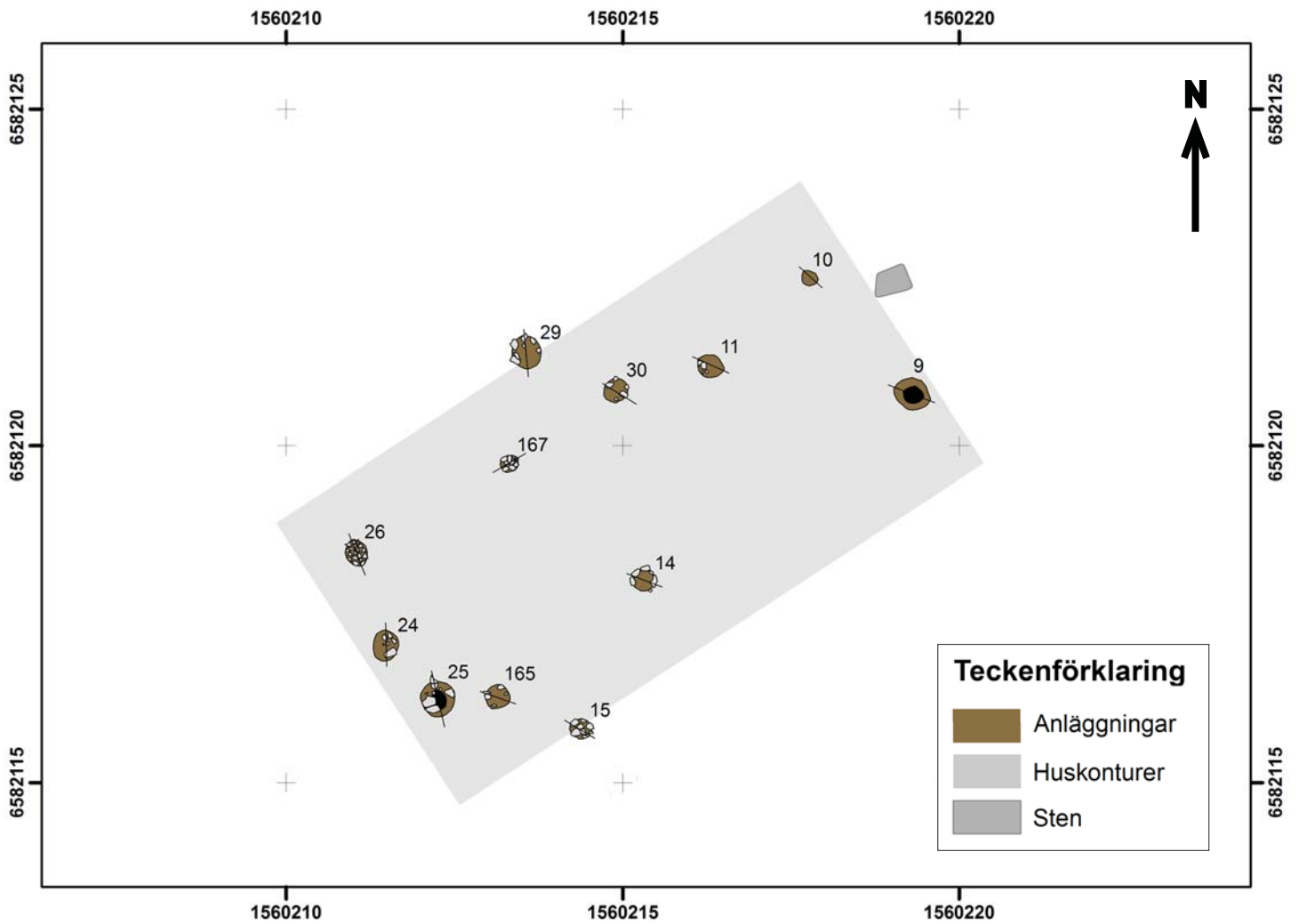
Övrigt: Byggnadsresterna var belägna i den sydöstra delen av undersökningsområdet. I sydost låg resterna av Hus 1 och i väster fanns ett relativt omfattande kulturlager (A164). Nordväst om Hus 2 vidtog ett område med anläggningar i form av mer oregelbundet placerade stolphål, en härd samt ett flertal nedgrävningar. Området har utgjort någon form av aktivitetsyta av oklart tidsdjup.

Två anläggningar påträffades norr och söder om byggnadens långsida, vilka kan ha ingått i en väggkonstruktion (A29) eller en ingång (A15). Tolkningen är dock mycket osäker. Av den anledningen kan inget med säkerhet sägas om husets konstruktionstyp, det vill säga om huset har haft en balanserad eller en över- eller underbalanserad konstruktion (Göthberg 1995, s. 66). Möjligen talar dateringen för att huset har varit balanserat och att avståndet mellan paren i så fall har utgjort cirka 50 procent av husets ursprungliga bredd. En vägg i linje med A29 förstärker närmast intrycket av en balanserad konstruktion.

I anslutning till byggnadens sydvästra ände fanns ett centrerat stolphål (A24) som kan ha ingått i en avslutande gavelkonstruktion. Ingen liknande anläggning återfanns dock i den andra änden. Ingen interiör eldstad kunde identifieras.

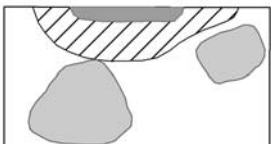

Figur 11. Stolphål A14 mot nordost. Hus 2 identifierades först i och med den efterföljande analysen, varför ett foto med uppstolpade anläggningar saknas. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

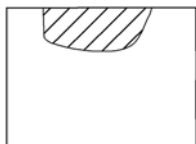
x6582120,902
y1560218,949
z+25,90
Mot NO

A9

x6582122,659
y1560217,624
z+26,01
Mot NO

A10

x6582121,321
y1560216,042
z+25,99
Mot NO

A11

x6582118,108
y1560215,062
z+25,92
Mot NO

A14

x6582115,662
y1560214,584
z+25,81
Mot SV

A15

x6582116,727
y1560211,496
z+25,92
Mot V

A24

x6582115,830
y1560212,353
z+25,89
Mot V

A25

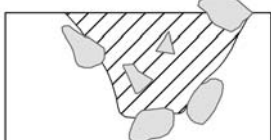
x6582118,087
y1560211,171
z+26,00
Mot V

A26

x6582121,024
y1560213,600
z+26,03
Mot V

A29

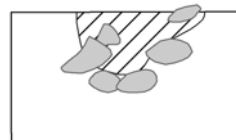
x6582120,616
y1560215,203
z+25,94
Mot SV

A30

x6582116,173
y1560213,409
z+25,86
Mot SSV

A165

x6582119,602
y1560213,075
z+25,91
Mot NV

A167

HUS 3

Objektet: Treskeppigt hus beläget cirka 26,5-26,8 meter över havet (NO-SV)

Yttre form: Rektangulär, minst 12,3 x 5,35 meter stort.

Vägg: A80, A91?

Tak: 13 stolphål, varav åtta utgjorde säkra rester efter parställda stolpar (A82-A87, A90-A170, A93-A115, A95-A105).

Bockbredd: 1,96-2,62 meter

Spannbredd: 1,80-4,20 meter

Takkonstruktion: Balanserad?

Stolphålsmått (bockpar): Diameter i plan: 0,26-0,47 meter. Djup: Upp till 0,33 meter.

Fynd: Keramik (F43, bilaga 2).

Analys: Vedartsanalys: Prov nr 4 i stolphål (A105), vilket resulterade i tall (bilaga 3). ¹⁴C-analys: Ua-24221 (bilaga 4).

Datering: Romersk järnålder/folkvandringstid genom ¹⁴C-datering av kol från A105 (Ua-24221. 1650±40 BP, 260-540 e. Kr, 95,4 %, kalibrerad ålder 2σ).

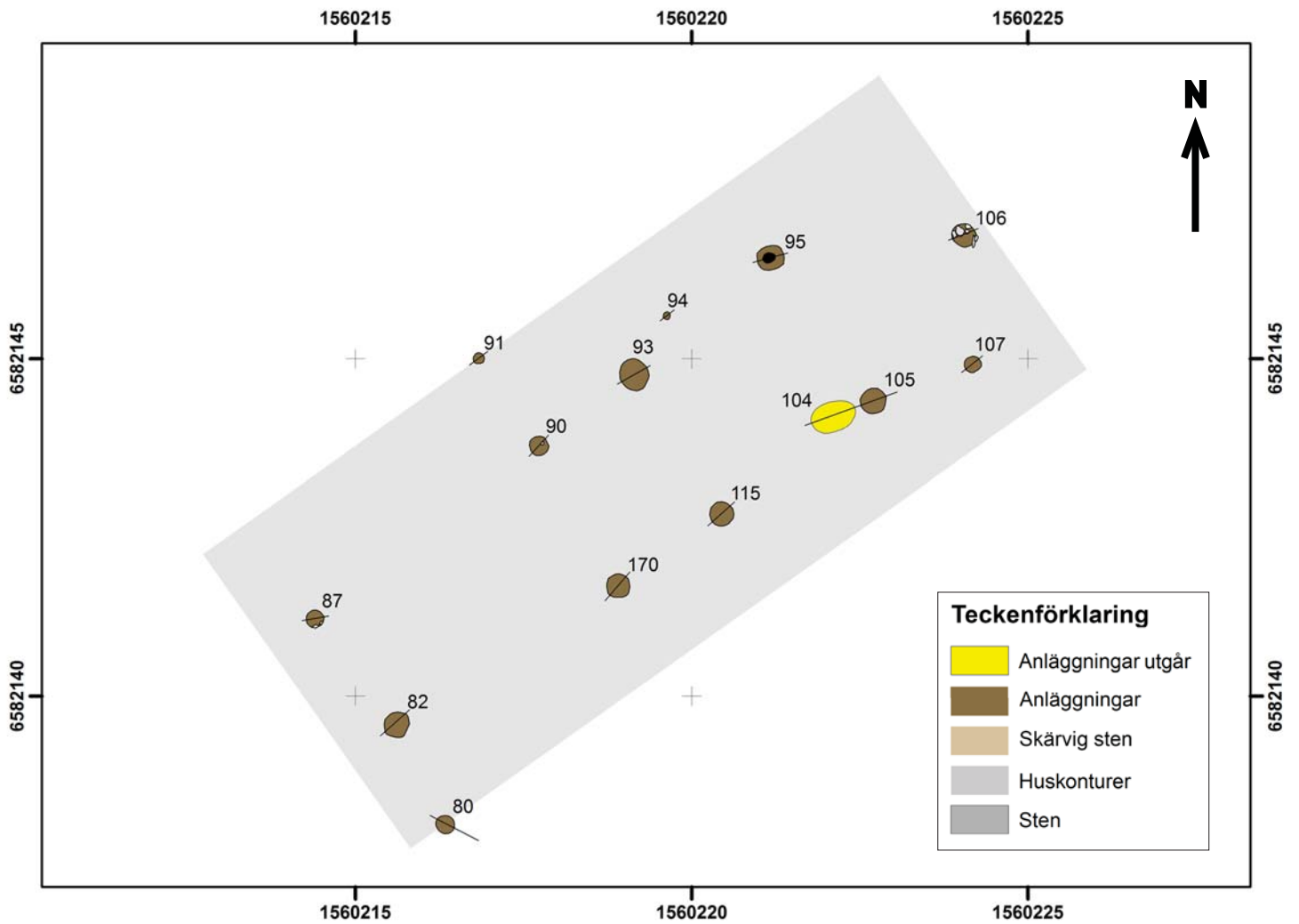
Övrigt: Byggnadsresterna var belägna i den norra delen av undersökningsområdet. Ytan mellan Hus 3 respektive Hus 1 och 2 kännetecknades av en låg frekvens av förhistoriska anläggningar.

Två anläggningar påträffades på ömse långsidor om Hus 3 och kan ha ingått i en eventuell väggkonstruktion. Bristen på tydliga spår av en bevarad väggkonstruktion gör dock att inget kan sägas med säkerhet om husets konstruktionstyp, det vill säga om huset har haft en balanserad, respektive en över- eller underbalanserad konstruktion (Göthberg 1995, s. 66). De fåtaliga väggstolparna antyder dock en balanserad konstruktion.

I anslutning till byggnadens nordöstra ände fanns centrerat stolphål (A106) som kan ha ingått i en avslutande gavelkonstruktion (figur 12). Ingen liknande anläggning återfanns dock i den andra änden. Byggnadens utsträckning i längd är också osäker. Ingen interiör eldstad kunde identifieras.

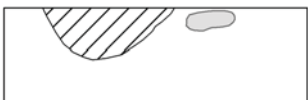

Figur 12. Hus 3 mot sydväst. Säkerställda bockpar uppstolpade efter undersökning. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

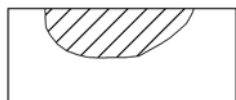
x6582138,223
y1560216,113
z+26,53
Mot NNO

A80

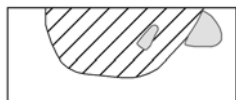
x6582139,407
y1560215,375
z+26,58
Mot NV

A82

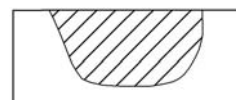
x6582141,118
y1560214,214
z+26,69
Mot NNV

A87

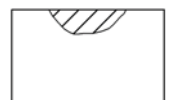
x6582143,552
y1560217,587
z+26,73
Mot NV

A90

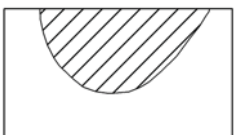
x6582144,907
y1560216,700
z+26,68
Mot NV

A91

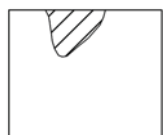
x6582144,907
y1560216,700
z+26,78
Mot NV

A93

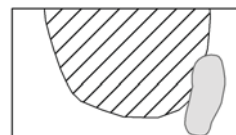
x6582145,564
y1560219,534
z+26,78
Mot NV

A94

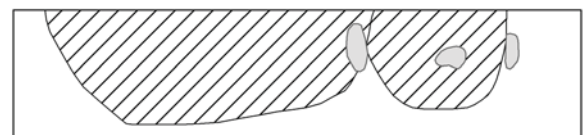
x6582146,432
y1560220,912
z+26,62
Mot NNV

A95

x6582144,012
y1560221,689
z+26,59
Mot NNV

A104 & A105

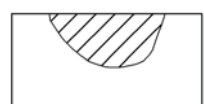
x6582146,762
y1560223,822
z+26,64
Mot NNV

A106

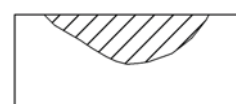
x6582144,798
y1560224,016
z+26,59
Mot NV

A107

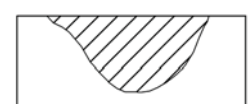
x6582142,528
y1560220,242
z+26,63
Mot NV

A115

x6582141,416
y1560218,717
z+26,63
Mot NV

A170

Fyndmaterial

Föremål från undersökningen påträffades dels vid rensning av ytan som helhet, dels vid undersökning av enskilda anläggningar. En större andel fynd påträffades vid rutgrävning inom kulturlagret i söder (A54 & A164). Ett fåtal recenta fynd påträffades i form av en kritpipa, samt ett järnbeslag och några järnspikar. Som noterats ovan framstod området som relativt opåverkat av senare tiders aktiviteter, bortsett från att marken brukats som åker. Sammanlagt har 74 stycken fyndposter registrerats (bilaga 2).

Det förhistoriska fyndmaterialet utgörs av bränd lera, lerklining, keramik och en vävtyngd. Vidare påträffades ett stenmaterial bestående av ett diabasavslag, ett par flintfragment, en malstenslöpare och några slipstenar. Därtill framkom några bitar slagg, ett fåtal brända ben och hartsklumpar.

Fyndkategori	Antal poster	Vikt i gram
Bränd lera & lerklining	35	1255,68
Keramik & vävtyngd	14	793,1
Stenmaterial	7	3900,31
Slagg	3	70,92
Brända ben	3	0,94
Harts	2	10,3
Järn	5	33,24
Kritpipa	1	3,84
Utgår	4	-
Summa:	74	6068,33

Lerklining & bränd lera

Bränd lera och lerklining påträffades relativt jämt fördelad över ytan och framkom dels vid rensning, men även i de olika anläggningarna. Total påträffades 1255,68 gram bränd lera varav lerkliningsbitarna utgjorde 240,76 gram. Lerklining utgörs av större och mindre stycken, där tydliga pinnavtryck kunnat identifieras. Delar av materialet har troligen ingått som tätning i till exempel husväggar. Varken den brända leran eller lerklining utvisar några tecken på sekundär förbränning, något som skulle kunna indikera att husen brunnit. En förklaring till att materialet är relativt jämnt fördelat över ytan kan vara att marken brukats under lång tid och att kontinuerlig plöjning fördelat den brända leran över området.

Keramik & vävtyngd

Sammanlagt påträffades 793,1 gram keramik, varav vävtyngden vägde 26,46 gram. Den största andelen keramik framkom i kulturlagret (A54). Keramiken kan delas upp i tre övergripande kategorier.

Ett flertal skärivor från kulturlagret har bränts i en oxiderande atmosfär och uppvisar en grov magring av kvarts och granit. Utsidan är ljus gul till orange, medan insidan är skarpt svart intill ungefär halva kärnan. Vissa skärivor har ett lager av en sandig ljus lera pålagd på

utsidan, vilket också innehåller en mängd utstickande stora magringskorn. Ytbehandlingen framstår därför som rabbad, dock utan synliga tecken på fingerränder (F1 & F3). Skärivorna har genomgående relativt tjocka väggar, ofta omkring 10 mm eller mer (figur 14). Ytterligare skärivor uppvisar liknande karakärsdrag, men med en betydligt finkornigare, närmast slät yta (F2, F5, F41, F48 & F74).

Den andra kategorin utgörs av några enstaka bitar oxiderad keramik som skiljer sig från ovanstående genom att både ut- och insida är ljusgul till färgen. Skärivorna har en magring av genomgående små korn. Kärnväggens kärna är helt svart. Den ena skärivan påträffades i Hus 3 (F43), medan den andra (F53) framkom i kulturlagret (A54).

Utöver detta påträffades en mindre mängd reduktionsbränd keramik (F13 & F17). Godset är betydligt hårdare bränt och svart till mörkbrunt till färgen. Ett par av dessa skärivor, som påträffades i anslutning till Hus 2, uppvisar relativt tunna väggar med en tjocklek om cirka 6 mm (F13).

I materialet finns även en fragmenterad vävtyngd som identifierats genom att flera fragment uppvisar släta och rundade former (F86). Vävtyngden påträffades i ett stolphål (A128).

Stenmaterial

Stenmaterialet kan delas upp i fyra olika kategorier vilka består av ett avslag, ett par flintfragment, en malstenslöpare samt några fragment av slipstenar.

Avslaget (F83), som påträffades i ett stolphål (A57), är av diabas och uppvisar en troligen naturlig slipyta. Ett flintfragment (F70) kan knytas till Hus 1 medan det andra (F32) påträffades i en recent nedgrävning (A148). Flintorna är obrända och kan till exempel ha använts för eldslagning. Malstenslöparen (F40) är av granit och kan knytas till Hus 1. Löparen är rundat facetterad med en närmast plan sida och uppvisar nednötta kanter.

Slipstensfragmenten är av delvis olika karaktär. De två större fragmenten (F16 & F72) är av röd sandsten, varav F16 är väl nött. Båda är platta och utgör mindre delar av ursprungligen relativt stora slipstenar. F16 har dessutom en något rundad utsida och det är möjligt att det rör sig om en del av en vridkvarn. Det mindre fragmentet (F26) är även det platt, men betydligt tunnare, det vill säga cirka 14 mm mot de två övriga som är mellan 40 och 50 mm tjocka. Även F26 är av sandsten, men har en närmast rödorange färg.

Slagg

I stolphålet A169, nedgrävt genom kulturlagret (A54), påträffades dels en delvis fluten och knottig slaggklump med relativt hög halt av järn (F7). I samma stolphål tillvaratogs ytterligare små bitar slagg med en

Figur 13. Keramik in situ (F41). Foto: Patrik Gustafsson 2004, Sörmlands museum.

Figur 14. Rabbad keramik från kulturlagret (A54). Till vänster, del av en botten. Till höger en mynningskärva, cirka 70 mm bred (F1). Foto: Lars Norberg 2015, Sörmlands museum.

Figur 15. Järnslag från stolphålet (A169). Till vänster ett par kulformiga bitar (F45), den största cirka 15 mm stor. Till höger en större bit delvis fluten slag med relativt hög järnhalt (F7). Foto: Lars Norberg 2015, Sörmlands museum.

lägre halt av järn, cirka 5-15 mm stora (figur 15). Ett par av dessa var rundade eller ovala till formen (F45 & F52). Samtliga bitar är mer eller mindre magnetiska.

Brända ben

Sammanlagt sex brända benfragment påträffades inom undersökningsområdet (F27, F44 & F75). Samtliga var hårt brända och mycket fragmenterade. F27 utgjorde ett rensfynd, medan de två sistnämnda påträffades i fyllningen till olika stolphål. Ingen osteologisk analys har utförts.

Harts

I kulturlagret framkom tre hartsfragment, helt svarta till färgen (F76). Snarlika fragment framkom även i ett stolphål tillhörigt Hus 2 (F4). Bitarna är mycket lätta och avger en svag luga med rökutveckling vid antändning.

Dateringar

Sammanlagt har fyra stycken prover genomgått ¹⁴C-analys (bilaga 4). Proverna utgjordes genomgående av träkol och samlades in från en olika stolphål i syfte att datera de olika huskonstruktionerna (figur 16).

Resultatet visar på två olika bebyggelsefaser. Hus 1 och 2 kan med 95,4 procents sannolikhet dateras till 1010-510 BC, med en tyngdpunkt i yngre bronsålder. Hus 1 framstår som det äldre av de två (1010-820 BC 2σ). De två dateringarna för Hus 2 är relativt samstämmiga och har sin tyngdpunkt något senare (900-550 BC 2σ & 820-510 BC 2σ).

Hus 3 är betydligt yngre och daterades till romersk järnålder/folkvandringstid (260-540 AD 2σ).

Avslutande diskussion

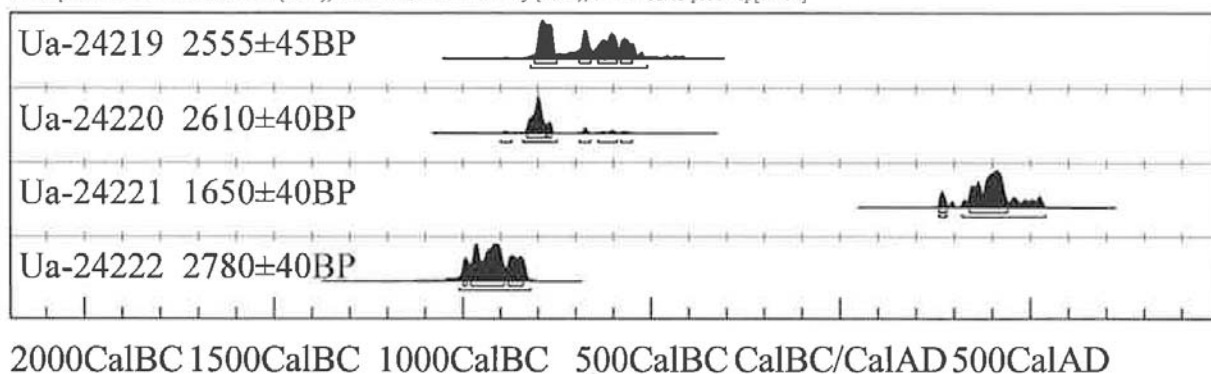
Resultaten visar att en bebyggelse etablerades på platsen under yngre bronsålder. Med utgångspunkt i dateringarna märks därefter en lucka fram till romersk järnålder/folkvandringstid. Slutsatsen måste dock ses i ljuset av att ett begränsat antal anläggningar daterades.

Funktionen för de identifierade byggnaderna är oklar, det vill säga om det rör sig om hus för bostadsändamål, alternativt någon form av ekonomibyggnader. Inga härdar kunde till exempel knytas till inomhusmiljöerna. Det är dock osäkert om framförallt Hus 1, men även Hus 3, undersökts till sin helhet, vilket innebär att de kan fortsätta utanför den undersökta ytan.

Förekomsten av järnslag samt det stratigrafiska sammanhanget mellan kulturlagret och det däri nedgrävda stolphålet pekar på en datering mot järnålder, det vill säga aktiviteter som är yngre än de två intilliggande bronsåldershusen. I undersökningsområdets norra delar låg dock Hus 3, vilket daterades till romersk järnålder/folkvandringstid. Med utgångspunkt i den rumsliga och kronologiska spridningen av lämningar inom den undersökta ytan, är det troligt att ytterligare bebyggelselämningar kan återfinnas utanför undersökningsområdet.

Boplatslämningarna var belägna på mellan 25 och 30 meter över havet, inom de norra delarna av en naturlig nord-sydlig terrass vänd mot Eksågsåns dalgång. Den flacka långsträckt platån fortsätter i cirka 400-500 meter söderut och begränsas först i och med skogs-

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.9 Bronk Ramsey (2003); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Figur 16. Resultat av ¹⁴C-analys, Yta 2 (Härad 127:1). Värdena anges med ett intervall om 1σ CC/AD (68,2%) & 2σ BC/AD (95,4%).

bygden söder om Rosöga. Det är inte osannolikt att det kan finnas ytterligare bebyggelse lämningar från såväl bronsålder som järnålder inom hela det beskrivna området.

Referenser

Dunér, Jan et al. 1998. *Resursutnyttjande och ritualer. Brottstycken från 3000 år vid Eksåg*. Härads socken, RAÄ 77:1, 77:3, 77:4, 78:1 och 78:3. Arkeologiska förundersökningar och undersökningar. RAÄ. UV Mitt, Rapport 1998:1134. Stockholm.

Ekman, Tomas & Neander, Karin. 1994. *Järnåldersgården i Snytberga*. E20, Södermanland, Härads socken, RAÄ 80. Arkeologisk undersökning. RAÄ. UV Stockholm, Rapport 1994:8. Stockholm.

Ericsson, Alf et al. 2000. *Fornlämningar mellan Snytberga och Kumla. Boplatsområde och gravar från brons- och järnålder*. E20, Södermanland, Härads socken, RAÄ 72 & 82. Arkeologiska undersökningar. RAÄ. UV Mitt, Rapport 2000:24. Stockholm.

Ericsson, Alf. 2005. *En bronsåldersmiljö i Rosendal*. Södermanland, Härads socken, Härads-Kumla 2:9, Lottesta 6:1, RAÄ 36 & 116. Arkeologiska undersökningar. RAÄ. UV Mitt, Rapport 2005:4. Stockholm.

Göthberg, Hans. 1995. Huskronologi i Mälardalen, på Gotland och Öland under sten-, brons- och järnålder. I: *Hus och Gård, i det förurbana samhället. Artikel del*. Rapport från ett sektorsforskningsprojekt. RAÄ. Arke-

ologiska undersökningar. Skrifter nr 14. Red. Hans Göthberg et al. Stockholm.

Norberg, Lars (red). 2004. *Vetenskapligt program, Södermanland län. Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2004:04*. Nyköping.

Runcis, Janis. 1996. *Gravar vid Fridhem. Ett gravfält från yngre bronsålder - äldre järnålder*. Svealandsbanan, Södermanland, Härads socken, RAÄ 19:1. Arkeologisk undersökning. RAÄ. UV Stockholm, Rapport 1996:14. Stockholm.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2015:02

Södermanlands museums dnr: KUS03428

Länsstyrelsens dnr: 431-11739-200

Tid för undersökningen: 040426-040514

Personal: Patrik Gustafsson, Lars Norberg, Ingeborg Svensson & Fransisco De Leon Quinonez (praktikant).

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige Härad 10H6c. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6582091,782 y1560219,106 (SV)

Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V

Höjdsystem: RH70

Undersökningsområde (Härad 127:1): Yta 1 (extensivt), 888 m². Yta 2 (intensivt), 1546 m².

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv. Fynd med nr 1-100 förvaras vid Sörmlands museum i väntan på fyndfördelning.

Figur 17. De sydöstra delarna av Yta 2 mot söder. Området strax utanför schaktet täcktes med geotextil inför byggnation och en planerad utfyllnad av området. Foto: Lars Norberg 2004, Sörmlands museum.

Bilagor

1. Anläggningsregister, Yta 2

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
1	Stolphål	0,5x0,38	0,18	Fyllning av brungrå, siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 1		6582112,097	1560218,126	25,729
2	Stolphål	0,40x0,34	0,20	Fyllning av brungrå lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582114,389	1560217,662	25,770
3	Stolphål	0,50x0,38	0,18	Fyllning av grå lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582112,712	1560221,516	25,708
4	Stolphål	0,50x0,35	0,17	Fyllning av gråbrun lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582113,511	1560222,842	25,724
5	Stolphål	0,40x0,40	0,20	Fyllning av mörkgrå lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 1		6582115,370	1560224,146	25,714
6	Stolphål	0,44x0,42	0,10	Fyllning av svartgrå, humösa lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582115,754	1560224,505	25,710
7	Stolphål	0,22x0,20	0,14	Fyllning av gråsvart sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582118,723	1560223,872	25,921
8	Stolphål	0,40x0,40	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582118,573	1560223,231	25,914
9	Stolphål	0,50x0,42	0,14	Fyllning av svartgrå humösa silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 2		6582120,758	1560219,317	25,899
10	Stolphål	0,29x0,20	0,12	Fyllning av svartgrå lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 2		6582122,547	1560217,801	26,013
11	Stolphål	0,40x0,36	0,22	Fyllning av grå lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582121,205	1560216,343	25,994
12	Utgår			Mörkfärgning					
13	Utgår			Mörkfärgning					
14	Stolphål	0,40x0,34	0,24	Fyllning av mörkbrun lera med inslag av kolstänk & bränd lera. Nedgrävt i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2	820-510 BC 2σ	6582118,053	1560215,316	25,921
15	Stolphål	0,30x0,18	0,20	Fyllning av mörkbrun sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582115,835	1560214,405	25,811
16	Skärersten	1,0x0,5	0,10	Tätt lagda 0,03-0,1 meter stora skärvinga & skörbrända stenar.			6582113,606	1560212,961	25,846
17	Stolphål	0,26x0,24	0,28	Fyllning av brun humösa siltig lera. Nedgrävt i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 1		6582113,039	1560212,323	25,770
18	Stolphål	0,46x0,36	0,12	Fyllning av gråsvart lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 1		6582112,458	1560213,851	25,663
19	Stolphål	0,30x0,20	0,04	Fyllning av grå lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Botten, Hus 1		6582111,479	1560214,144	25,750
20	Stolphål	0,40x0,30	0,12	Fyllning av brun, humösa lera och skärving/skörbränd sten. Nedgrävd i gulgrå lera	Hus 1		6582111,802	1560211,781	25,767
21	Stolphål	0,65x0,35	0,30	Fyllning av brungrå, humösa och lerig silt. Nedgrävd i A164.	Stenskoning		6582113,605	1560210,956	25,798
22	Utgår			Mörkfärgning					
23	Utgår			Mörkfärgning					
24	Stolphål	0,48x0,40	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582117,105	1560211,483	25,916
25	Stolphål	0,60x0,50	0,12	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582116,076	1560212,298	25,893
26	Stolphål	0,44x0,36	0,16	Fyllning av mörkbrun siltig lera och skörbränd sten. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 2		6582118,393	1560211,048	25,996

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
27	Utgår			Mörkfärgning					
28	Stolphål	0,70x0,50	0,36	Fyllning av mörkbrun siltig lera och inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera	Stenskoning		6582122,482	1560209,715	26,128
29	Stolphål	0,50x0,42	0,28	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av kolstänk. Nedgrävd i gulgrå lera	Stenskoning, Hus 2	900-550 BC 2σ	6582121,363	1560213,565	26,032
30	Stolphål	0,37x0,32	0,25	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av kolstänk. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582120,792	1560214,948	25,939
31	Stolphål	0,20x0,16	0,10	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582123,358	1560215,816	25,948
32	Stolphål	0,40x0,40	0,30	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582124,127	1560214,075	26,091
33	Stolphål	0,50x0,30	0,13	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582124,233	1560211,605	26,146
34	Stolphål	0,30x0,30	0,12	Fyllning av mörkbrun siltig lera med bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582126,602	1560210,923	26,173
35	Härd	2,0x1,18	0,22	Fyllning av sot, kol, bränd lera, skärvig & skörbränd sten blandat med siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582125,746	1560209,101	26,231
36	Stolphål	1,05x0,62	0,40	Fyllning av mörkbrun siltig lera och rikliga mängder sten. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582123,342	1560208,289	26,169
37	Utgår			Mörkfärgning					
38	Utgår			Mörkfärgning					
39	Utgår			Mörkfärgning					
40	Utgår			Mörkfärgning					
41	Stolphål	0,30x0,30	0,12	Fyllning av mörkbrun siltig lera med bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582120,525	1560205,779	26,053
42	Utgår			Mörkfärgning					
43	Utgår			Mörkfärgning					
44	Stolphål	0,30x0,30	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av sot & bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582119,184	1560203,225	26,009
45	Stolphål	0,56x0,30	0,16	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Inmätning saknas				
46	Utgår			Mörkfärgning					
47	Utgår			Mörkfärgning					
48	Utgår			Mörkfärgning					
49	Utgår			Mörkfärgning					
50	Utgår			Mörkfärgning					
51	Utgår			Mörkfärgning					
52	Utgår			Mörkfärgning					

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
53	Utgår			Mörkfärgning					
54	Kulturlager	5x2,35	0,15	Mörkbrun siltig och humös lera. Sot, kol, skärvig/skörbr. sten.			6582114,347	1560206,059	25,848
55	Stolphål	0,16x0,16	0,10	Fyllning av mörkbrun, sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582122,205	1560203,268	26,084
56	Stolphål	0,20x0,20	0,10	Fyllning av mörkbrun, siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582124,122	1560204,298	26,117
57	Stolphål	0,20x0,20	0,20	Fyllning av mörkbrun, siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582124,965	1560203,649	26,186
58	Stolphål	0,26x0,24	0,20	Fyllning av mörkbrun, siltig lera. Inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582125,372	1560205,440	26,242
59	Störhål	0,10x0,10	0,08	Fyllning av mörkbrun, siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582126,468	1560203,661	26,261
60	Stolphål	0,30x0,28	0,20	Fyllning av mörkbrun lera & stenar. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582127,872	1560204,220	26,340
61	Stolphål	0,30x0,30	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582128,568	1560206,945	26,347
62	Utgår			Mörkfärgning					
63	Utgår			Mörkfärgning					
64	Utgår			Mörkfärgning					
65	Kokgrupp	1,78x1,22	0,40	Fyllning av mörkbrun siltig lera & skörbränd sten. Stenfodrad botten. Inslag av kolstänk & bränd lera.			6582127,790	1560212,733	26,232
66	Stolphål	0,24x0,24	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582126,429	1560215,106	26,094
67	Stolphål	0,40x0,40	0,12	Fyllning av mörkbrun sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582125,928	1560216,020	26,192
68	Stolphål	0,50x0,50	0,39	Fyllning av mörkbrun humös sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582124,929	1560215,801	26,113
69	Utgår			Mörkfärgning					
70	Utgår			Mörkfärgning					
71	Stolphål	0,70x0,70	0,18	Fyllning av mörkbrun lera med inslag av bränd lera & kolstänk. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582125,690	1560217,295	26,133
72	Utgår			Mörkfärgning					
73	Utgår			Mörkfärgning					
74	Utgår			Mörkfärgning					
75	Utgår			Mörkfärgning					
76	Utgår			Mörkfärgning					
77	Utgår			Mörkfärgning					
78	Stolphål	0,40x0,40	0,16	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582137,601	1560211,462	26,596
79	Utgår			Mörkfärgning					
80	Stolphål	0,30x0,27	0,14	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582138,094	1560216,365	26,531
81	Nedgrävning	2,28x1,90	0,40	Fyllning av humös silt. Inslag av bränd lera, grus & sprängsten, varav några med borrhål. Enstaka tegelpartiklar.	Recent		6582135,420	1560218,000	26,476

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
82	Stolphål	0,42x0,36	0,14	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582139,611	1560215,603	26,581
83	Nedgrävning	0,86x0,60	0,11	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582130,935	1560199,371	26,404
84	Stolphål	0,42x0,40	0,22	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582086,090	1560219,650	24,890
85	Utgår			Mörkfärgning					
86	Nedgrävning	1,30x0,98	0,40	Fyllning av mörkbrun lera med inslag av skörbränd sten & kolpartiklar. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582136,776	1560207,899	26,591
87	Stolphål	0,40x0,40	0,18	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582141,187	1560214,375	26,686
88	Utgår			Mörkfärgning					
89	Härdgrop	1,60x1,0	0,30	Fyllning av svartgrå siltig lera med inslag av sot & skörbränd sten samt bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582145,445	1560212,333	26,840
90	Stolphål	0,40x0,40	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582143,730	1560217,712	26,725
91	Stolphål	0,20x0,20	0,06	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582145,021	1560216,829	26,685
92	Utgår			Mörkfärgning					
93	Stolphål	0,50x0,44	0,22	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582144,793	1560219,147	26,727
94	Stolphål	0,24x0,24	0,06	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582145,732	1560219,645	26,784
95	Stolphål	0,50x0,44	0,33	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskonings, Hus 3		6582146,435	1560221,191	26,616
96	Utgår			Mörkfärgning					
97	Utgår			Mörkfärgning					
98	Utgår			Mörkfärgning					
99	Utgår			Mörkfärgning					
100	Nedgrävning	0,72x0,54	0,17	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av sot, bränd lera & skörbränd sten. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582151,780	1560217,911	26,937
101	Nedgrävning	0,70x0,60	0,13	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582154,494	1560216,281	27,024
102	Utgår			Mörkfärgning					
103	Utgår			Mörkfärgning					
104	Nedgrävning	0,68x0,43	0,29	Fyllning av humös silt. Inslag av bränd lera & tegelbitar.	Recent		6582144,16	1560222,1	26,59
105	Stolphål	0,40x0,40	0,26	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3	320-540 AD 2σ	6582144,335	1560222,667	26,587
106	Stolphål	0,44x0,32	0,15	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskonings, Hus 3		6582146,748	1560223,982	26,638
107	Stolphål	0,30x0,28	0,14	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582144,909	1560224,136	26,593
108	Utgår			Mörkfärgning					

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
109	Stolphål	0,44x0,40	0,16	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582144,466	1560226,103	26,528
110	Utgår			Mörkfärgning					
111	Utgår			Mörkfärgning					
112	Utgår			Mörkfärgning					
113	Utgår			Mörkfärgning					
114	Utgår			Mörkfärgning					
115	Stolphål	0,40x0,40	0,12	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582142,726	1560220,469	26,634
116	Utgår			Mörkfärgning					
117	Stolphål	1,28x1,08	0,30	Fyllning av gråbrun sandig silt med inslag av humus. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582125,028	1560218,462	26,079
118	Utgår			Mörkfärgning					
119	Utgår			Mörkfärgning					
120	Utgår			Mörkfärgning					
121	Stolphål	0,24x0,20	0,12	Fyllning av svartgrå humös & lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.		6582128,667	1560221,808	26,205	
122	Utgår			Mörkfärgning					
123	Utgår			Mörkfärgning					
124	Utgår			Mörkfärgning					
125	Stolphål	0,58x0,42	0,30	Fyllning av brun humös och lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582130,315	1560226,566	26,187
126	Stolphål	0,40x0,40	0,26	Fyllning av mörkbrun siltig lera med. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582132,546	1560227,771	26,192
127	Stolphål	0,20x0,20	0,15	Fyllning av mörkbrun siltig lera med. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582130,128	1560229,027	26,116
128	Stolphål	0,55x0,48	0,20	Fyllning av svartgrå humös, sotig & lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582128,206	1560228,458	26,094
129	Utgår			Mörkfärgning					
130	Utgår			Mörkfärgning					
131	Stolphål	0,22x0,20	0,10	Fyllning av gråsvart lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582128,983	1560224,732	26,158
132	Utgår			Mörkfärgning					
133	Utgår			Mörkfärgning					
134	Utgår			Mörkfärgning					
135	Stolphål	0,30x0,20	0,20	Fyllning av brungrå humös & lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582123,177	1560222,763	25,997
136	Stolphål	0,60x0,50	0,18	Fyllning av brungrå humös & lerig silt. Nedgrävd i gulgrå lerig morän.			6582122,865	1560221,565	26,005
137	Utgår			Mörkfärgning					
138	Utgår			Mörkfärgning					

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
139	Härd	1,40x1,20	0,10	Fyllning av sotig lera, kol & skörbränd sten. Nedgrävd i grågul lera.			6582132,367	1560229,499	26,147
140	Stolphål	0,60x0,50	0,18	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Inmätning saknas				
141	Stolphål	0,30x0,30	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582129,946	1560232,192	26,096
142	Utgår			Mörkfärgning					
143	Stolphål	0,20x0,20	0,08	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582130,861	1560233,745	26,027
144	Stolphål	0,30x0,20	0,09	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582131,892	1560232,297	26,082
145	Utgår			Mörkfärgning					
146	Nedgrävning	0,86x0,70	0,16	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582139,100	1560230,981	26,220
147	Utgår			Mörkfärgning					
148	Nedgrävning	1,80x1,78	0,35	Fyllning av humös silt. Inslag av bränd lera, grus & sprängsten, några med borrhål. Nedgrävd i gulgrå lera.	Recent		6582139,69	1560225,04	26,24
149	Utgår			Mörkfärgning					
150	Stolphål	0,40x0,36	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582143,783	1560229,259	26,369
151	Nedgrävning	0,30x0,20	0,08	Fyllning av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582133,295	1560233,815	26,036
152	Stolphål	0,50x0,46	0,30	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning		6582132,778	1560233,942	26,058
153	Nedgrävning	0,50x0,40	0,08	Fyllning av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582131,533	1560235,632	25,972
154	Utgår			Mörkfärgning					
155	Utgår			Mörkfärgning					
156	Utgår			Mörkfärgning					
157	Utgår			Mörkfärgning					
158	Stolphål	0,52x0,40	0,40	Fyllning av mörkbrun lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582133,497	1560235,537	25,978
159	Utgår			Mörkfärgning					
160	Utgår			Mörkfärgning					
161	Utgår			Mörkfärgning					
162	Stolphål	0,34x0,30	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582128,223	1560199,834	26,335
163	Utgår			Mörkfärgning					
164	Kulturlager	8x4	0,10	Gråbrun humös lerig silt. Enstaka skärviga stenar.			6582114,347	1560206,059	25,848
165	Stolphål	0,40x0,40	0,16	Fyllning av mörkbrun sotig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582116,197	1560213,177	25,863
166	Stolphål	0,20x0,20	0,12	Fyllning av mörkbrun siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582125,095	1560204,242	26,170
167	Stolphål	0,40x0,37	0,24	Fyllning av mörkbrun humös lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 2		6582119,747	1560213,284	25,911

Anr	Typ	Storlek	Djup	Beskrivning	Anmärkning	Datering	X	Y	Z
168	Stolphål	0,34x0,34	0,08	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i A54.			6582149,818	1560218,347	26,910
169	Stolphål	0,30x0,28	0,16	Fyllning av brun silt med inslag av humus. Nedgrävd i brun lera.			6582114,347	1560206,059	25,848
170	Stolphål	0,40x0,40	0,20	Fyllning av mörkbrun siltig lera med inslag av bränd lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 3		6582141,675	1560218,879	26,632
171	Stolphål	0,60x0,38	0,20	Fyllning av mörkbrun, humös lera. Nedgrävd i gulgrå lera. Mörkfärgning	Stenskoning, Hus 1		6582111,380	1560217,271	25,766
172	Utgår								
173	Stolphål	0,34x0,26	0,12	Fyllning av mörkbrun lerig silt. Inslag av skärvig & skörbränd sten.	Stenskoning, Hus 1		6582112,118	1560215,515	25,758
174	Utgår								
175	Stolphål	0,46x0,40	0,24	Mörkfärgning Fyllning av svartgrå lerig silt med inslag av grus. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1	1010-820 BC 2σ	6582113,945	1560221,419	25,745
176	Stolphål	0,50x0,44	0,14	Fyllning av svartgrå humös siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Stenskoning, Hus 1		6582114,768	1560220,142	25,697
177	Stolphål	0,30x0,30	0,20	Fyllning av mörkbrun sotig & humös lera. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582113,339	1560216,468	25,718
178	Stolphål	0,40x0,40	0,24	Fyllning av svartgrå, humös lerig silt. Inslag av grus. Nedgrävd i gulgrå lera.	Hus 1		6582115,114	1560220,966	25,761
179	Störhål	0,08x0,08	0,06	Fyllning av mörkbrun, siltig lera. Nedgrävd i gulgrå lera.			6582126,350	1560203,710	26,260

2. Fyndregister

Fnr	Sakord	Kontext	Antal	Antal frag	Vikt (g)	Material	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Anmärkning	x	y	z
1	Kärl	Yta 2	3	11	362,6	Keramik			8	Mynning, buk, botten. Rabbad. Magrad med kvarts & granit.	6582114,553	1560205,363	25,869
2	Kärl	Yta 2	1	1	25	Keramik			8	Skuldra. Magrad med kvarts.	6582114,901	1560204,793	25,886
3	Kärl	Yta 2	14	14	181,18	Keramik			14	Buk, botten. Rabbad? Magrad med kvarts & granit.	6582114,083	1560205,152	25,859
4	Harts	Yta 2	3	3	5,58	Harts			9		6582114,083	1560205,152	25,859
5	Kärl	Yta 2	1	1	13,06	Keramik			9	Skuldra? Magrad med kvarts.	6582114,059	1560205,699	25,857
6	Bränd lera	Yta 2	1	1	1,6	Lera					6582114,39	1560206,097	25,866
7	Slagg	Yta 2	1	1	65,2	Slagg				Magnetisk	6582114,494	1560206,023	25,873
8	Utgår	Yta 2	1	1							6582114,284	1560206,789	25,869
9	Utgår	Yta 2	1	1							6582114,607	1560206,763	25,903
10	Bränd lera	Yta 2	1	1	7,44	Lera			6	Struken, reducerad. Magrad med kvarts & glimmer.	6582118,185	1560206,58	26,092
11	Bränd lera	Yta 2	1	1	3,98	Lera					6582128,259	1560228,497	26,096
12	Lerklining	Yta 2	3	3	6,3	Lera					6582128,259	1560228,497	26,096
13	Kärl	Yta 2	2	2	7,2	Keramik			6		6582116,794	1560207,586	25,976
14	Bränd lera	Yta 2	8	8	97,46	Lera					6582132,517	1560201,438	26,454
15	Järnfragment	Yta 2	1	1	2,68	Järn	30	10	40	Spökskaft?	6582116,186	1560212,59	25,905
16	Slipsten	Yta 2	1	1	1820	Sandsten	200	135			6582116,303	1560212,624	25,87
17	Kärl	Yta 2	6	6	13,66	Keramik			12	Själlkad, reducerad. Magrad med kvarts & glimmer.	6582132,031	1560227,391	26,186
18	Kritpipa	Yta 2	1	1	3,84	Lera	35	19		Del av huvud	6582125,644	1560211,324	26,158
19	Bränd lera	Yta 2	3	3	4,56	Lera					6582123,547	1560208,28	26,156
20	Bränd lera	Yta 2	1	1	12,44	Lera					6582130,781	1560210,48	26,361
21	Bränd lera	Yta 2	1	1	0,58	Lera					6582133,138	1560209,966	26,449
22	Bränd lera	Yta 2	1	1	3,72	Lera					6582135,001	1560210,01	26,477
23	Bränd lera	Yta 2	1	1	2,06	Lera					6582135,833	1560211,986	26,47
24	Järnspik	Yta 2	4	4	4,78	Järn					6582133,414	1560213,452	26,406
25	Järnspik	Yta 2	2	2	9,22	Järn					6582134,902	1560215,375	26,513
26	Slipsten	Yta 2	1	1	39,72	Sandsten	50	50	14		6582137,9	1560206,43	26,642
27	Brända ben	Yta 2	4	4	0,08	Ben					6582141,296	1560206,733	26,772
28	Järnspik	Yta 2	4	4	3,62	Järn					6582148,055	1560209,084	26,816
29	Utgår	Yta 2	1	1	0,62	Lera					6582150,764	1560209,874	27,038
30	Bränd lera	Yta 2	1	1	1,48	Lera					6582148,223	1560214,372	26,932
31	Bränd lera	Yta 2	1	1	11,4	Flinta	38	24	15		6582139,43	1560225,374	26,381
32	Flinta	Yta 2	1	1	11,4	Flinta					6582139,756	1560225,087	26,45
33	Bränd lera	Yta 2	3	3	3,52	Lera							

Fnr	Sakord	Kontext	Antal	frag	Vikt (g)	Material	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Anmärkning	x	y	z
34	Bränd lera	Yta 2	1		2,18	Lera					6582138,885	1560224,734	26,428
35	Bränd lera	Yta 2	1		1,08	Lera					6582131,207	1560219,526	26,354
36	Beslag	Yta 2	1		12,94	Järn	40	252			6582128,902	1560226,92	26,191
37	Bränd lera	Yta 2	4		4,44	Lera					6582123,724	1560222,743	26,01
38	Bränd lera	Yta 2	1		0,7	Lera					6582128,182	1560212,355	26,248
39	Bränd lera	Yta 2	2		3,44	Lera					6582129,103	1560212,532	26,288
40	Malstensöppare	Yta 2	1		714,05	Granit	80	70	80		6582112,449	1560213,689	25,756
41	Kärl	Yta 2	1		44,82	Keramik			9	Skuldra. Magrad med kvarts.	6582150,731	1560219,277	26,907
42	Bränd lera	Yta 2	3		2,74	Lera					6582144,196	1560222,592	26,471
43	Kärl	Yta 2	1		12,2	Keramik			8	Skuldra. Oxiderad. Magrad med kvarts.	6582144,196	1560222,592	26,471
44	Bränt ben	Yta 2	1		0,2	Ben					6582125,118	1560218,572	26,107
45	Slagg	Yta 2	4		4,6	Slagg				Magnetisk	6582114,328	1560206,034	25,829
46	Bränd lera	Yta 2	1		5,88	Lera					6582114,007	1560206,611	25,857
47	Bränd lera	Yta 2	1		3,56	Lera					6582114,288	1560206,527	25,861
48	Kärl	Yta 2	132		67,3	Keramik				Spjälkad. Struken. Magrad med kvarts.	6582114,266	1560206,763	25,857
49	Bränd lera	Yta 2	2		7,26	Lera					6582113,428	1560205,607	25,882
50	Bränd lera	Yta 2	1		0,6	Lera					6582113,428	1560205,607	25,882
51	Lerklining	Yta 2	5		39,56	Lera					6582114,23	1560206,025	25,756
52	Slagg	Yta 2	1		1,12	Slagg				Ej magnetisk	6582114,23	1560206,025	25,756
53	Kärl	Yta 2	1		12,08	Keramik			11	Buk, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582115,247	1560204,103	25,879
54	Kärl	Yta 2	8		8,48	Keramik				Spjälkad. Magrad med kvarts.	6582114,521	1560207,592	25,84
55	Utgår										6582143,176	1560231,771	26,163
56	Kärl	Yta 1, A1	1		3,3	Keramik				Spjälkad, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582197,133	1560193,934	30,037
57	Brända ben	Yta 1, A1	2		3,08	Ben					6582197,488	1560194,577	30,102
58	Kärl	Yta 1, A1	2		11,38	Keramik			8	Oxiderad. Magrad med kvarts.	6582197,455	1560195,28	30,121
59	Brända ben	Yta 1, A1	2		0,7	Ben				Spjälkad, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582197,488	1560194,577	30,102
60	Kärl	Yta 1, A1	2		4,28	Keramik				Spjälkad, struken, reducerad. Magrad med kvarts.	6582196,536	1560195,979	29,868
61	Kamfragment	Yta 1, A1	1		0,3	Ben	18	7	1	4 punktirklar, 1 linje	6582196,529	1560196,439	29,847
62	Kärl	Yta 1, A1	1		1,2	Keramik				Spjälkad, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582195,881	1560196,668	29,73
63	Slipsten	Yta 1, A1	1		675	Granit	90	75	55		6582195,576	1560196,001	29,822
64	Kärl	Yta 1, A1	2		5,74	Keramik				Spjälkad, struken, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582194,211	1560195,112	29,775
65	Kärl	Yta 1, A1	1		4,4	Keramik			6	Struken, reducerad. Magrad med kvarts.	6582194,211	1560195,112	29,775
66	Malstensöppare	Yta 1, R9	1		650	Granit	90	80	70		6582202,5	1560212,187	29,133
67	Bränd lera	Yta 1, R9	29		75,76	Lera					6582202,928	1560212,158	29,212
68	Kärl	Yta 1, R9	3		8,9	Keramik			5	Struken, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582202,928	1560212,158	29,212

Fnr Sakord	Kontext	Antal	Antal frag	Vikt (g)	Material	Längd (mm)	Bredd (mm)	Tjocklek (mm)	Anmärkning	x	y	z
69	Slipsten	Yta 1, R9	1	1	800	Sandsten	150	55		6582203,23	1560212,341	29,22
70	Flinta	Yta 2	1	0,76	Flinta					6582115,04	1560220,868	25,726
71	Bränd lera	Yta 2	45	103,12	Lera					6582116,69	1560207,678	25,903
72	Slipsten	Yta 2	1	1300	Sandsten					6582116,128	1560222,045	25,666
73	Kärl	Yta 1	1	5,42	Keramik				Spjälkad, oxiderad. Magrad med kvarts. Struken	6582202,532	1560204,873	29,944
74	Kärl	Yta 2	4	18,2	Keramik				Struken, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582112,097	1560218,126	25,729
75	Bränt ben	Yta 2	1	0,66	Ben					6582113,511	1560222,842	25,724
76	Harts	Yta 2	1	4,72	Harts					6582118,393	1560211,048	25,996
77	Bränd lera	Yta 2	2	6,44	Lera					6582122,482	1560209,715	26,128
78	Bränd lera	Yta 2	23	66,36	Lera					6582121,363	1560213,565	26,032
79	Lerklining	Yta 2	6	16,46	Lera					6582120,792	1560214,948	25,939
80	Lerklining	Yta 2	18	44,48	Lera					6582124,127	1560214,075	26,091
81	Bränd lera	Yta 2	3	1,36	Lera					6582126,602	1560210,923	26,173
82	Lerklining	Yta 2	5	133,96	Lera					6582125,746	1560209,101	26,231
83	Avslag	Yta 2	1	14,38	Diabas					6582124,965	1560203,649	26,186
84	Bränd lera	Yta 2	2	0,4	Lera					6582142,726	1560220,469	26,634
85	Bränd lera	Yta 2	7	4,08	Lera					6582125,028	1560218,462	26,079
86	Vävttyngd	Yta 2	12	26,46	Lera					6582128,206	1560228,458	26,094
87	Bränd lera	Yta 2	73	214,2	Lera					6582133,295	1560233,815	26,036
88	Bränd lera	Yta 2	157	447,62	Lera					6582131,533	1560235,632	25,972
89	Kärl	Yta 2	1	0,86	Keramik				Spjälkad, oxiderad. Magrad med kvarts.	6582116,197	1560213,177	25,863
90	Kärl	Yta 1, R8	8	22,68	Keramik			10	Oxiderad. Magrad med kvarts.	6582198,249	1560208,659	29,305
91	Bränt ben	Yta 1, R8	1	0,12	Ben					6582198,249	1560208,659	29,305
92	Bränd lera	Yta 1, R14	4	2,34	Lera					6582209,31	1560197,966	30,731
93	Kärl	Yta 1, R12	1	9,34	Keramik			9	Mynning, oxiderad. Magrad med kvarts, glimmer & bergart. Struken.	6582200,653	1560200,153	30,053
94	Bränd lera	Yta 1, R12	6	11,52	Lera					6582200,653	1560200,153	30,053
95	Pärta	Yta 1, R12	1	0,54	Glasfluss	10	10	4	Röd, ringformig	6582200,653	1560200,153	30,053
96	Slagg?	Yta 1, R12	2	0,06	Slagg?					6582200,653	1560200,153	30,053
97	Flinta	Yta 1, R11	1	0,3	Flinta					6582194,07	1560200,416	29,457
98	Kärl	Yta 1, R11	1	4,12	Keramik			4	Mynning, reducerad. Magrad med bergart	6582194,07	1560200,416	29,457
99	Bränt ben	Yta 1, R11	2	0,34	Ben					6582194,07	1560200,416	29,457
100	Bränd lera	Yta 1, R11	4	4,18	Lera					6582194,07	1560200,416	29,457

3. Vedartsanalys

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 0507

**Rapport över vedartsanalyser på material från
Södermanland, Härads sn. Raä 127 samt
Gillberga sn Raä 129:1 och 130..**

Adress:
Kattås
670 20 GLAVA

Telefon:
0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com

Postgiro:
481 11 90-0

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 0507

2005-03-20

Rapport över vedartsanalyser på material från **Södermanland, Härads sn. Raä 127** samt Gillberga sn Raä 129:1 och 130..

Uppdragsgivare: Ingeborg Svensson/Sörmlands Museum

Arbetet omfattar nio kolprover från två olika undersökningar.

Sex av kolproverna kommer från en förhistorisk boplats utanför Strängnäs. Boplatsen låg i igenlagd åkermark mot en dalgång som tidigare varit havsvik. Intill boplatsen finns ett gravfält med högar och stensättningar. Boplatsen preliminärdateras till järnålder. De påträffade lämningarna kan härröra från fyra olika hus.

Fem av de sex kolproverna kommer från stolphål. Innehållet i proverna varierar med en blandning av tall, ek och hassel. Av dessa har både tall och ek använts till grövre konstruktioner under förhistorisk tid och det är möjligt att kolet kommer från stolparna som en gång har stått i stolphålen. Men kolet från hassel i stolphål 32 har säkerligen ett annat ursprung. Kolet i det sjätte provet kommer från ett kulturlager och innehåller också tall och ek. Kulturlagret skulle kunna innehålla delar av en nedbrunnen huskonstruktion men troligare är väl att kolet har ursprung i eldstäder inom området.

Att man valt att elda med ek och tall samt att innehållet i stolphålen är blandat gör att det blir svårt att knyta kolet i stolphålen till stolparna. Det finns en stor risk att kolet även i dessa kommer från omgivande eldstäder vilket man får tänka på vid tolkningen av de kommande dateringsresultaten. Man får också tänka på att både ek och tall kan ge hög egenålder. Provet med hassel bör däremot inte ge någon egenålder som påverkar resultatet nämnvärt.

Analysresultat Härads sn. Raä 127.

Anl.	ID	Anläggnings-typ	Prov-mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat För ¹⁴ C-dat.	Övrigt
14	1	Stolphål	7.3g	<0.1g 3 bitar	3 bitar tall	Tall	
29	2	Stolphål	20.4g	<0.1g 6 bitar	3 bitar ek 3 bitar tall	Tall	
32	3	Stolphål	3.1g	0.4g 4 bitar	1 bit hassel 3 bitar ek	Hassel	
105	4	Stolphål	2.3g	0.3g 4 bitar	4 bitar tall	Tall	
169	5	Kulturlager	17.4g	4.8g 20 bitar	9 bitar ek 11 bitar tall	Tall	
175	6	Stolphål	24.6g	1.2g 6 bitar	6 bitar ek	Ek	

Tre av kolproverna kommer från en utredning som berör två fornlämningar utanför Eskilstuna. Området utgörs idag av hagmark på sluttning ner mot en våtmark. Lämningarna består dels av boplatsspår och en skärvstenspackning

Av de två proven från skärvstenshögen är risken för hög egenålder störst med prov 2 innehållande tall. Även provet med gran kan ge hög egenålder.

Analysresultat Gillberga sn Raä 129:1 och 130.

Anl.	ID	Anläggnings-typ	Prov-mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
	1	Skärvstenshög	12.3g	0.8g 30 bitar	30 bitar asp	Asp	
	2	Skärvstenshög	8.8g	1.5g 30 bitar	30 bitar tall	Tall	
1	3	Härd	3.8g	15.1g 30 bitar	30 bitar gran	Gran	

Erik Danielsson/VEDLAB
 Kattås
 670 20 GLAVA
 Tfn: 0570/420 29
 E-post: vedlab@telia.com

Tabell över de vid analyserna framkomna trädslagen och deras egenskaper.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Asp	<i>Populus tremula</i>	120 år	Inte så kräsen vad gäller jordmån	Lätt och porös ved. Lätt att klyva. Tålig mot röta. Stängselstolpar, båtar takspån	För lövtäckt och barkbröd.
Ek	<i>Quercus robur</i>	500-1000 år	Växer bäst på lerhaltiga muljordar men klarar också mager och stenig mark. Vill ha ljus, skapar själv en ganska luftig miljö med rik undervegetation med tex hassel.	Hård och motståndskraftig mot väta. Båtbygge, stängselstolp, stolpar, plogar, fat	Ekollonen har använts som grisfoder. Trädet har ofta ansetts som heligt och kopplat till bla Tor. Man talar ofta om 1000-års ekar men de är sällan över 500 år.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvbrädor störrar lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Hassel	<i>Corylus avellana</i>	60 år	Ganska krävande på jordmån. Vill gärna ha ljus men tål beskuggning tex i ekskog	Bildar lätt långa raka sega spön som använts till korgar och tunnband	Vanligt träd på lövängar
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	400 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färska vedprover. Rapporten kommer vid årets slut att sammanställas i rapportsamlingen Vedlab rapporter 2005. Denna ges ut för att resultaten ska finnas tillgängliga för forskning. Rapportsamlingar finns för varje år sedan 1995. Meddela om ni av någon anledning inte vill att er rapport ingår i samlingen.

4. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för Teknikvetenskaper
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2005-05-12

Lars Norberg
Södermanlands museum
Box 314
611 26 NYKÖPING

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Södermanland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-24219	SM dnr: KUS03428, RAÄ 127 Härads-Kumla 2:9 prov 1, A 14	-24,9	2 555 ± 45
Ua-24220	SM dnr: KUS03428, RAÄ 127 Härads-Kumla 2:9 prov 2, A 29	-25,0	2 610 ± 40
Ua-24221	SM dnr: KUS03428, RAÄ 127 Härads-Kumla 2:9 prov 4, A 105	-28,1	1 650 ± 40
Ua-24222	SM dnr: KUS03428, RAÄ 127 Härads-Kumla 2:9 prov 6, A 175	-24,6	2 780 ± 40

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

